

BİLANÇO

TÜRMÖB AYLIK YAYIN ORGANI • SAYI : 110 • ARALIK 2005 3.50 YTL (3.500.000.-TL)

- *TÜRMÖB, IFAC'ta yeni görevler üstlendi*
- *Çağdaş ticaret hukukuna doğru*
- *Şirket hukukunda şeffaflık*
- *2006 hedefleri*
- *Bankacılıkta yeni dönem*

Ekonomik Rapor

Sahibi

Mehmet TİMUR

Genel Yayın Yönetmeni

Nail SANLI

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Ali Ekber DOĞANOĞLU

Yayın Kurulu

Nail SANLI

Ali E. DOĞANOĞLU

Ahmet FETTAHOĞLU

Yıldız ÖZTÜRK

TÜRMOB

Basın Yayın Dağıtım İşletmesi
tarafından yayınlanmaktadır

Yayın Türü : Yaygın süreli

Adres

Gençlik Caddesi No:107

06570 Anıttepe - ANKARA

Tel: (0.312) 232 50 60 (10 Hat)

Fax: (0.312) 232 50 73

http: www.turmob.org.tr

e-mail:alid@turmob.org.tr

Baskı

Fersa Matbaası

(0.312) 278 43 56

Dergide yayınlanan yazıların yayın hakkı

Bilanço Dergisi'ne aittir.

Kaynak gösterilmeden bir bölümü veya
tamamı alıntı yapılamaz

Vergi yükü

Başbakan Erdoğan tarafından, kurumlar vergisi yükünün Türk şirketler için yüzde 44'ten yüzde 34'e, yabancılar için yüzde 37'den yüzde 28'e indirileceğini açıklandı. Gelir vergisinde de yüzde 40 oranı, yüzde 35'e çekilecek.

Küresel rekabet ortamında vergi oranlarının düşürülmesi doğru bir karardır. Ancak bu indirimin detaylarına bakmakta fayda var. Kurumlar vergisinin yaklaşık yüzde 80'ini bin şirket ödüyor. Bu indirim yapılırken aynı zamanda yatırım indirimi kaldırılıyor Yatırım indiriminin kaldırılmasıyla kurumlar vergisindeki yüzde 10'luk indirim fazla bir anlam ifade etmeyecek. Yatırım yapılması, teşvik edilen bir unsur olmaktan çıkıyor

Gelir vergisi oranı mevcut durumda, ücretlerde yüzde 15-35 aralığında ve ücret dışında yüzde 20-40 aralığında uygulanıyordu.Yeni düzenlemeye tek tarife uygulanacak. Vergi oranları birinci dilimde yüzde 15, ikinci dilimde yüzde 20, üçüncü dilimde yüzde 27 ve dördüncü dilimde yüzde 35 olacak.

Bu düzenleme ücret geliri elde edenleri etkilemeyecek. Bu durumda vergi indiriminden bin şirket ve gelir vergisi üst diliminde yer alan üç bin kişi etkilenecek.

Toplumsal tüm kesimlerini kapsayacak bir vergi indirimi, daha yerinde olurdu. Böylesi bir indirim; yatırım, üretim ve istihdamın önünü açar ve kayıtdışı ekonomiyi önleyecek tedbirlerle birleştirilerek, ekonomik hedefleride güvence altına alabilirdi.

İstihdam üzerindeki ağır vergi yükü, atılacak ikinci bir adımla mutlaka düşürülmelidir. Yatırımcı sadece kurumlar vergisi oranıyla ilgilenmez, tüm maliyetleri hesaba katmak zorundadır.

Dergimizin bu sayısında da ilgi ile okuyacağınızı umduğumuz haber ve araştırmalara yer verdik. Gelecek sayımızda buluşmak dileğiyle...

Nail SANLI

Genel Sekreter

TÜRMOB, IFAC'ta yeni görevler üstlendi

TÜRMOB temsilcileri Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu (IFAC)'ın iki ayrı komitesinde yer aldı. Gelişmekte Olan Uluslara Komitesi üyeliğine TÜRMOB Genel Sekreteri Nail Sanlı, Küçük ve Orta Ölçekli Muhasebe Büroları Komitesine Türkiye Denetim Standartları Komitesi Başkanı Masum Türker seçildi.

Uluslararası camiada etkin ve güçlü bir konumda bulunan TÜRMOB, IFAC (Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu) komitelerinde yeni görevler üstlendi. Gelişmekte Olan Uluslar Komitesi ile Küçük ve Orta Ölçekli Muhasebe Büroları Komitesi üyeliklerine TÜRMOB Genel Sekreteri Nail Sanlı ile Türkiye Denetim Standartları Komitesi Başkanı Masum Türker seçildi.

Gelişmekte Olan Uluslar Komitesi

IFAC Yönetim Kurulu, dünyanın tüm bölgelerindeki meslek mensuplarının gelişimini desteklemek için Mart 2004 tarihinde Gelişmekte Olan uluslar Komitesi'ni (daha önce Gelişmekte Olan Uluslar Sürekli Çalışma Gücü olarak adlandırılmaktaydı) kurdu. Bu Komite, gelişmekte olan ulusların çıkarlarını temsil etmekte ve onlar adına üye kuruluşlar ve diğer kuruluşlardan kaynaklar ve kalkınma yardımı almaya çalışmaktadır.

Gelişmekte Olan Uluslar Komitesi'nin kilit sorumlulukları bulunmaktadır. Bunlar:

- Standart belirleme kurulları ile çalışarak, onların gelişmekte olan uluslarda meslek ile ilgili sorunlardan haberdar olmalarını ve gerekli ilgiyi göstermelerini sağlamak;

- Diğer IFAC kurulları ve komitelerinin çalışmalarını izlemek ve gerektiğinde onlara girdi sağlamak ve desteklemek;

- IFAC üyeliği ve bağış yapan kuruluşlardaki kaynaklara erişimi içerecek gelişmekte olan ulusların ihtiyaçlarına cevap vermek amacıyla IFAC Üye Kuruluş Uyum Programı ile çalışmak ve

- Gerekliğinde görüş bildirmek

Projeleri:

Gelişmekte Olan Uluslar Komitesi, söz konusu amacını gerçekleştirmede komitenin yöneleceği doğrultuyu belirleyen stratejik planını yayınladı. Ayrıca komitenin çalışma programı bu amaçları yerine getirmek için kilit performans göstergelerinin çerçevesini belirlemekte.

Gelişmekte Olan Uluslar Komitesi üyeliğine 2 yıllığına TÜRMOB Genel Sekreteri Nail Sanlı atandı.

Küçük ve Orta Ölçekli Muhasebe Büroları Komitesi

IFAC içinde yer alan Küçük ve Orta Ölçekli Muhasebe Büroları (SMPs) Komitesi, küçük ve orta ölçekli muhasebe bürolarında çalışan meslek mensuplarının ve küçük ve orta ölçekli işletmelerde hizmet sağlayan diğer meslek mensuplarının çıkarları

na hizmet etmeyi hedefliyor. Küresel konularda raporlar hazırlamakta ve uluslararası standartların geliştirilmesine ve çeşitli IFAC kurullarının ve komitelerinin çalışmalarına katkıda bulunuyor.

SMP Komitesi aşağıdaki amaçları gerçekleştirmeye çalışmaktadır:

- IFAC komiteleri, kurulları ve diğer standart belirleyici kuruluşlar ile doğrudan çalışarak, onların KOBİ'ler ve SMPs ile ilgili sorunlardan haberdar olmalarını ve gerekli öneri vermelerini sağlamak;

- Üye kuruluşlar, IFAC kurulları ve komiteleri ve diğer gruplar arasında haberleşme ve bilgi paylaşımını kolaylaştırmak;

- Üye kuruluşlar ve diğerlerinin çalışmasına dolaylı baskıda bulunarak KOBİ'ler için muhasebe ve güvence hizmetlerini sağlamada SMPs'leri desteklemek;

- KOBİ'ler için muhasebe ve güvence hizmetleri sağlamakla ilgili diğer konuları tanımlamak ve bu konularda yönetmelikler geliştirmek

Küçük ve Orta Ölçekli Muhasebe Büroları Komitesi üyeliğine 3 yıllığına TUDESK ve FCM (Akdeniz Muhasebeciler Federasyonu) Başkanı Dr. Masum Türker atandı.

Çağdaş ticaret hukukuna doğru

Yaklaşık elli yıldır uygulanan Türk Ticaret Kanunu, köklü bir reforma tabi tutularak çağdaş bir uygulama zemini kazanacak. Yeni tasarı Bakanlar Kurulu tarafından görüşülmek üzere Türkiye Büyük Millet Meclisine gönderildi. Düzenleme ticaret hukukunda köklü değişiklikler yaparak, gelişmiş ülke uygulamalarını ülkemiz ticaret hukukuna yerleştiriyor. Uluslararası kural ve standartlar düzenlemenin yasallaşmasıyla ülkemizde de uygulanacak. Şirketler uluslararası standartları uygulayan şeffaf bir yapıya kavuşacak.

Ülkemizin çağdaş ticaret kanununa sahip olması yönünde bir adım daha atıldı. Bir süre önce görüşe açılan Türk Ticaret Kanunu tasarı taslağı, gelen görüş ve öneriler doğrultusunda bazı değişikliklere uğradı. Taslağa son şekli verildi. Bakanlar Kurulu, yeni Türk Ticaret Kanun tasarısını görüşülmek üzere Türkiye Büyük Millet Meclisine sevk etti.

Taslak, yasalaştığı takdirde Türk ticari yaşamında köklü bir reformu gerçekleştirecek. Türkiye uluslararası standartları uygulayan, şeffaf bir ticari yaşama kavuşacak. Yeni düzenleme, muhasebe ve denetim alanında da çok önemli yenilikler getiriyor.

Denetim

Finansal tabloların ve birleşme, bölünme, tür değiştirme, sermayenin artırılması, azaltılması gibi işlemlerin denetimlerinin bağımsız denetleme kuruluşları tarafından, uzman denetçilerce, uluslararası standartlara göre yapılması hüküm altına alınıyor

Tasarıda denetçiler anonim şirketin organı olmaktan çıkarılıyor Denetlemenin konusu, şirketin ve şirketler topluluğunun yılsonu finansal tabloları ile yıllık raporların ve envanter de dahil olmak üzere, tüm muhasebenin denetimi olarak belirleniyor.

Şirketin ve şirketler topluluğunun finansal tabloları denetçi tarafın-

dan, uluslararası denetim standartlarına göre denetlenecek. Yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporu içinde yer alan finansal bilgilerin, denetlenen finansal tablolar ile tutarlı olup olmadığı ve gerçeği yansıtmayıp yansıtmadığı da denetim kapsamı içinde yer alıyor

Denetçinin denetiminden geçmemiş finansal tablolar ile yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporu düzenlenmemiş hükmünde sayılacak.

Şirketin veya topluluğun finansal tablolarının, bunların yönetim kurullarının yıllık faaliyet raporlarının denetimi; envanterler de dâhil, finansal tabloların, uluslararası denetim standartları kapsamında muhasebe iç denetimleri, yönetim kuru-

BİLANÇO

lunun yıllık faaliyet raporunun denetimini de kapsıyor. Şirketin ve topluluğun finansal tablolarının ve yönetim kurullarının yıllık raporlarının denetimi, ayrıca Türkiye Muhasebe Standartları ile kanuna ve esas sözleşme hükümlerine uyulup uyulmadığının incelenmesini de içerecek. Denetleme, denetçilik mesleğinin gerekleri ile meslek etiğine ve uluslararası denetim standartlarına uygun olarak ve özenle yapılacaktır. Denetleme, şirketin veya topluluğun, durumunun dürüst resim ilkesine uygun olarak yansıtılıp yansıtılmadığını; yansıtılmamışsa bunun sebeplerini; aykırılıkları ve yanlışları, açıkça ortaya koyacak şekilde yapılacaktır.

Tasarıda denetçinin yanı sıra, işlem denetçileri de düzenlendi. İşlem denetçileri, kurulma, sermaye artırımı, azaltılması, birleşme, bölünme, tür değiştirme, menkul değer ihracı gibi işlemleri denetleyen uzmanlar olarak tanımlandı. İşlem denetçilerinin de denetçide aranan nitelikler aranacaktır. Denetçilerin sorumlulukları ve sır saklama sorumlulukları yeni esaslara bağlandı.

Kuruluşun denetlenmesine ilişkin rapor işlem denetçisi tarafından verilecek. Bu raporu, küçük ölçekli ve halka açık olmayan anonim şirketlerde en az iki yeminli mali müşavir veya serbest muhasebeci mali müşavir de düzenlemeye yetkili olacak. İşlem denetçisi, kuruluş raporunda payların tamamının

lirkişilerce değerlendirildiğini, mahkemece resmiyet verilen raporun dosyaya sunulduğunu; kurucu menfaatlerinin kanuna uygun olduğunu; kurucular beyanı ile ilgili açık bir uygunsuzluğun, aşırı bir değer ve işlemlerde görünür bir yolsuzluğun bulunmadığını ve diğer kuruluş belgelerinin mevcut

olduğunu, gerekli noter onaylarının ve izinlerin alındığını raporlayacaktır.

Denetçi

Denetçi, ancak üyeleri, yeminli mali müşavir veya serbest muhasebeci mali müşavir sıfatını taşıyan bir bağımsız denetleme kuruluşu olabilecek. Küçük anonim şirketler, en az iki yeminli mali müşaviri veya serbest muhasebeci mali müşaviri denetçi

seçebilecekler. Bağımsız denetleme kuruluşunun kuruluş ve çalışma esasları ve denetleme elemanlarının nitelikleri bir Tüzükle düzenlenecek. Denetlenecek şirkette pay sahipliği bulunan serbest muhasebeci mali müşavir veya yeminli mali müşavirler o şirketi denetleyemeyecekler. Şirketlerin yönetici ve çalışanı olan meslek men-

taahhüt edildiğini; pay bedellerinin, kanunda veya esas sözleşmede öngörülmüş bulunan en az tutarlarının, kanuna uygun olarak bankaya yatırıldığını ve buna ilişkin banka mektubunun mevcut olduğunu; bu yükümlüğün dolandırıcılığına ilişkin açık bir belirti bulunmadığını; aynı sermaye ve devralınan ayınlar için mahkemece atanan bi-

supları da o şirkette denetçi olamayacaklar.

Yeni düzenleme şirket denetçilerine rotasyonda getiriyor. Bir denetim şirketi aynı şirketi en fazla altı yıl üst üste denetleyebilecek. Denetçi, denetleme yaptığı şirkete, vergi danışmanlığı ve vergi denetimi dışında, danışmanlık veya hizmet veremeyecek, bunu bir yavru şirketi aracılığıyla da yapamayacak. Denetçi, şirket genel kurulunca; topluluk denetçisi, ana şirketin genel kurulunca seçilecek.

Denetlemeyi ve denetçiyi tanımlayan unsur bağımsızlık olarak yer aldı. Bağımsızlık ilk yaklaşımında, denetçinin denetlediği şirketten bağımsız, onun bakımından tarafsız olması anlamında kullanıldı.

Muhasebe standartları

Yeni düzenleme, Türkiye Muhasebe Standartlarının yayınladığı standartların uygulanmasını da hüküm altına alıyor. Ticari defterler, Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu tarafından belirlenecek yöntem ve kapsamda tutulacak. Bilanço ve finansal tablolar Türkiye muhasebe standartlarına uyularak düzenlenecek.

Gerçek ve tüzel kişiler, gerek ticari defterleri tutarken, gerek münferit ve konsolide tablolarını düzenlerken, Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu tarafından yayınlanan, Türkiye muhasebe standartlarına, kuramsal çerçevede yer alan muhasebe ilkelerine ve bunların ayrılmaz parçası olan yorumlara aynen uymak ve bunları uygulamak zorunda olacaklar.

Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (IFRS) ve Finansal Tablolar

Bir ülkenin, sermaye ve kredi piyasalarının, uluslararası piyasaların bir parçası olabilmesi; ülkenin yabancı sermayeyi çekebilmesi, rekabet piyasasında güç olarak yer alabilmesi uluslararası muhasebe standartlarına uygulaması ile yakından ilişkili.

Denetim gibi radikal bir şekilde değişikliğe uğrayan ikinci kurum, finansal raporlamadır. Kavram hem muhasebeyi hem de yılsonu finansal tablolarını aşp, ara finansal tabloları da kapsayan bir genişlikte. Artık işletmelerin muhasebelerine IFRS ile bir anlamda özdeş Türkiye Muhasebe Standartları uygulanacak. Standartlar sürekli değişim süreci içindedir ve uygulama birliğini sağlamak amacıyla kavramsal çerçeve Uluslararası Finansal Raporlama Yorum Komitesi [IFRIC] tarafından belirlenmekte ve yorumlanmakta. Tüm sanayileşmiş ülkelerle birlikte aynı finansal raporlama standartlarını uygulamak ve aynı yorum kurallarına bağlı olmak Türk işletmelerine uluslararası ve yabancı piyasalarda rekabet gücü sağlayacak ve Türk piyasasına uluslararası nitelik kazandıracak. Standartlar eskiden “Uluslararası Muhasebe Standartları” diye adlandırılmıştı. Bu standartlara artık “Uluslararası Finansal Raporlama Standartları” denilmektedir. Yeni terimde vurgu “raporlama” kelimesindedir. Anılan kelime, standartların bilgi verme, aydınlatma, şeffaf olma yönlerinden “aktif”, yani etken olmalarını,

edilgen konumda bulunmamalarını, ifade etmektedir. “Bütünlük” ile söz konusu standartların, kural olarak, tüm işletmelere ve şirketlere uygulanacağına gönderme yapıldı. Ancak, Tasarıda bunun bir geçici istisnası vardır: üç yıl süre ile ticarî işletmelere, şahıs şirketlerine ve küçük sermaye şirketlerine, IFRS’lerin basitleştirilmiş şekilleri uygulanacak. Basit IFRS’ler Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu tarafından hazırlanacak.

İnternet

Düzenleme, bilgi teknolojilerindeki gelişmeleri ticaret hukukuna kazandırıyor. Sözleşmelerin kurulmalarından başlayarak, belgelerin, özellikle faturaların, teyit mektuplarının, ihtar ve ihbarların, her çeşit konişmentonun, taşıma senedinin, sigorta poliçesinin elektronik ortamda oluşturulması ve bu belgelerin bir kısmının elektronik ortamda saklanmaya başlanacak.

Şeffaflığın en üst düzeyde sağlanabilmesi; şirketlerde yönetim kurulu, genel kurul, müdürler kurulu, yöneticiler kurulu gibi organların toplantılarına ilişkin çağrılarının e-posta ile yapılması, toplantıya katılmanın, öneri sunmanın, oy kullanmanın fiziki olarak değil sanal yolla gerçekleştirilmesi, kararların aynı yolla alınıp güvenli elektronik imza ile imzalanması kanun koyucuları yeni kanunlar çıkarmaya veya mevcut kanunlarda değişiklik yapmaya yönlendiriyor. Tasarının çeşitli maddelerinde hem de son hükümlerde söz konusu teknolojik gelişmelere ilişkin kurallar öngörüldü.

Şirket hukukunda şeffaflık

Avrupa Birliği şirketler hukukunda şeffaflığın artırılması amacıyla bir dizi çalışma başlattı. Çalışma kapsamında, şirket hesaplarında şeffaflığın sağlanmasına yönelik bir dizi düzenlemeden, denetçi sorumluluklarına kadar geniş bir kapsam bulunuyor. Korumacılık ve gereksiz bürokrasinde kaldırılması temel hedefler arasında yer alıyor.

Avrupa Komisyonu İç Pazar ve Hizmet Genel Müdürlüğü Komiseri Charlie McCreevy, 17 Kasım'da yapılan Borsaya Kote olmuş şirketler ve yasamacılar Diyalog Konferansında, AB'nin Şirketler Hukuku Eylem Planının geleceği hakkında şunları söyledi:

AB düzeyindeki gelişmeler ele alındığında, uluslararası finansal skandallar ışığında dolandırıcılık la mücadelede için denge sağlamadaki zorlukla nasıl mücadele edilmektedir?

Kurumsal yönetim ve şirket hukuku alanında gerçekleştirilen faaliyetlerin iki temel yol gösterici ilkesi bulunmakta. Bunlardan

bir tanesi “şeffaflığın artırılması” ve diğeri “hissedarların yetkilendirilmesi”. Bu ilkeler, hem dolandırıcılıkla mücadelede hem de rekabet edebilirliğin artırılmasında eşit derecede öneme sahip.

Avrupa Komisyonu, 2003 yılında Şirket Hukuku ve Kurumsal Yönetişim Faaliyet Planını kabul ettiğinde, finansal skandallar herkesin kafasında en üst düzeyde idi. Böylece, kısa dönemli öncelikler, yatırımcının güveninin korunması amacı ile birlikte belirlendi.

Şu anda Faaliyet Planı'nın orta dönemli aşamasına başlanmak üzere. Orta dönemin içeriği, şeffaflık ve hissedar yetkilendirmesi

aynı kalsa da bir takım farklılıklara sahip.

Kısa Dönem Öncelikleri

İyi Kurumsal Yönetişimin Desteklenmesi

İlk öncelik, AB'de iyi kurumsal yönetişimin ilerletilmesi. Kurumsal yönetim, farklı ekonomik, sosyal ve yasal geleneklere sahip olmaları nedeniyle tüm Üye Devletlerde farklılık göstermekte. Yine de Avrupa'da yakınsamaya yönelik açık bir stratejiyi piyasadan elde edilen bilgilere göre planlama eğilimi bulmakta. Bu fenomenin Avrupa sermaye piyasalarının entegrasyonunun artması ile daha fazla gelişmesi

muhtemel görünmekte. Gerçekten, yatırımcıları da içeren piyasa katılımcılarının, sermaye piyasalarının entegrasyonu hatta ekonomik büyüme için bu gibi yakınsamanın çok önemli olduğu görüşünü kavramada her türlü çıkarsahip oldukları düşünülmekte.

Fakat, her türlü yaklaşıma uyacak bir kurumsal yönetim yaklaşımı yok. Komisyon'un, her zamankinden daha çok entegre olmuş piyasaların taleplerine uygun olarak "en iyi uygulamaları" geliştirmek için desteğini sürdürmesi gerekmektedir.

Faaliyet Planını uygularken, Komisyon, bu alanda, tavsiyeler gibi bağlayıcı gücü düşük hukuk araçlarının kuralcı detaylı mevzuattan daha

uygun olduğunu kabul ediyor. Bunu yaparken, Komisyon, şirketlere aşırı düzenleme yüklenmemesi gerektiğinin de bilincindedir.

Muhasebe Direktiflerinin değiştirilmesi önerisine göre, borsaya

kote olmuş şirketlerin yıllık kurumsal yönetim beyanında kurumsal yönetim uygulamalarını açıklamaları ileri sürülmekte. Şirketler, seçilmiş bir kurumsal yönetim kodundan ayrıldıkları yerde bunun nedenini açıklamalı. Bu durum, en azından, detayları

doldurmayı piyasaya bırakan sözde "uygula veya açıkla" ilkesini belirlemeyi amaçlamakta. Bu mekanizma aracılığıyla, hissedarların daha iyi bilgilenmiş kararlar alma durumunda olacağı umut edilmekte.

Şirket Hesaplarında Şeffaflık

İkinci öncelik, şirket hesaplarında şeffaflığın artırılması. Sözde "Özel Amaçlı Araçlar" bilanço-dan varlıklar veya borçların kaldırılması için kullanıldığında, bunun ifşa edilmesi gerektiği önerilmektedir.

İfşa edilmezse, yatırımcılar karar alma ile ilgili konuda karanlıkta kalmış oluyor.

Aynı öneri, yönetim kurulu üyelerinin, finansal tabloların doğru hazırlandığını sağlama ortak görevine sahip olmaları konusunu netleştirmekte. Bu teklifin Parlamento ve Konsey tarafından bu yılın sonunda onaylanması bekleniyor. Hatta ileriki haftalarda tartışmalar, Üye Devletlerin KOBİ'ler üzerindeki yükün hafifletilmesi için yeterli esnekliğe sahip olma-

larını sağlamak amacıyla muhasebe direktiflerinin doğru düzeyde uygulanması için eşiklerin nasıl belirleneceği üzerine odaklanacak.

Hissedar Hakları

Üçüncü öncelik, hissedar hakları

BİLANÇO

özellikle hissedar haklarının sınır ötesinde uygulanması. Yerleşik olmayan hissedarları da içeren tüm hissedarların haklarını kolayca kullanması sağlanmalı. Bu hissedar demokrasisi için esastır. En azından hissedar toplantılarına katılmaları ve bu toplantılarda oy kullanmaları sağlanmalı.

Bu yıl sona ermeden, sınır ötesinde hissedar haklarının kullanılmasına engel olan uygulamadaki ve yasal engellerin kaldırılmasını amaçlayan bir teklif sunulması düşünülmekte. Bu teklif, şüphesiz, sıkı bir etki değerlendirmesine tabi olacak.

Denetçi İşinde Daha Yüksek Kalite

Kısa dönemin dördüncü önceliği AB denetim çerçevesinin geliştirilmesi. Açıkçası denetçilerin polis gibi davranmaları beklenmemekte. Fakat, onların bir kamu çıkarı rolü bulunmakta. Pek çok Üye Devlette denetim mesleği, geçmişte, kendi kendini düzenlemekteydi. Fakat günümüzde bu durum değişti. Kamu gözetimi, çok yakında AB’de bir gerçeklik haline gelecek. Bu durum yüksek kalitede denetimlerin yapılmasını teşvik etmeli ve kamu gözünde denetçinin yaptığı işin güvenilirliğinin artırılmasına yardımcı olmalı. Finansal tabloların güvenilir kontrolleri şirketlerin ve fi-

nansal piyasaların güveni için çok önemli.

Diğer taraftan, denetçilerin çok derin cepleri (büyük nakit yedekler ve bunları kullanma isteği) olduğunun hissedilmesinden kaygı duyulmakta. Pek çok kişi zararlar şirketlerden telafi edilmezse, sorumluluğu denetçilerin üstlenmesi gerektiğini düşünmekte. Bazı üye devletler, şimdiden denetçi sorumluluğunu sınırladı ve ya sınırlamaya başladı. Hem iç piyasa için hem de rekabet hakkındaki uygulamalar söz konusu olduğunda, AB düzeyinde bu konuyu analiz etmeyi amaçlayan iyi argümanlar bulunmakta. Birinci adım, Komisyon’un denetçi sorumluluğu konusunda bir dış çalışmayı incelemesi ve piyasa uzmanlarından oluşan bir grup oluşturması. Bu çalışmadan bir sonuç elde edilirse, hangi tavsiyelerin uygun olduğu konusu ele alınacak.

Orta Vadeli Öncelikler: Şirket Hukuku Faaliyet Planı’nın Geleceği

Orta vadeden uzun vadeye faaliyetler, piyasanın ihtiyaçlarına cevap vermeli ve ilgili tüm taraflar politikaların şekillenmesinde yer alma fırsatına sahip olmalı.

2006-2008 dönemi için hazırlanan Faaliyet Planında belirlenen önceliklerin halen piyasa ihtiyaçlarını karşılayıp karşılamadığı merak konusu. Müzakereler, daha

fazla hissedar demokrasisi ve “bir pay, bir oy” ilkesinin hükümlerinin nasıl geliştirileceği konularını içerecek. Bu ilkedeki hükümlerin bir şirketin sermaye sahipleri ve şirketin gün gün kontrolünden sorumlu olanlar arasında daha iyi bir denge sağlanması gerektiği düşünülmekte.

Ayrıca, daha iyi düzenlemeye doğru ilerlemenin bir parçası olarak, Avrupa Şirket Hukuku’nun daha kullanışlı olmasını sağlamak amacıyla yeniden düzenlenmesi öngörülmekte. Bu, mevcut şirket hukuku direktiflerini aynı zamanda modernize eden ve kanun halinde derleyen tek bir yasal metnin benimsenmesini ifade etmekte.

Komisyon’un Şirket Hukuku Faaliyet Planı altındaki kısa dönem girişimleri, bazı yatırımcıların güvenini sağlamaya çalışırken AB düzeyinde birkaç kilit kural belirleyerek bir denge kurmaya ve detayları piyasalara ve Üye Devletlere bırakmaya çalışmaktadır. Korumacılık ve gereksiz bürokrasi Avrupa’da işi engellemekte. Düzenlemenin maliyeti, listeleme yoluyla sermayeye erişimi kazanmanın avantajından daha ağır gelmemeli. Faaliyet Planının orta döneminde, temel kaygıları, rekabet edebilirliği teşvik etmek ve düzenleme ilkelerinin tamamen daha iyi uygulanmasını sağlamak oluşturmali.

2006 hedefleri

2006 yılı genel ekonomik hedefler ve yatırım programı açıklandı. Toplam kamu yatırım tahsislerinin sektörel dağılımında en yüksek payı ulaştırma sektörü aldı.

2006 yılı ekonomik hedefleri belirlendi. 2005 yılı ile paralellik gösteren hedeflerde iddi bir değişim beklenmiyor. GSMH ve GSYİH'nın yüzde 5 büyümesi hedeflendi. Büyüme hızı tarımda 1,5, sanayide 5,1 ve hizmetler sektöründe 5,7 olacağı tahmin edildi. Kişi başı GSMH'nın ise 4.964 dolardan 5.216 dolara çıkacağı öngörüldü.

2006 yılında üretici fiyatları endeksinde 7,3 ve tüketici fiyatları endeksinde 6,8 yıllık ortalama artış olacak. Yıl sonu hedefi ise her iki endekste de yüzde 5 oldu.

2006 yılı ekonomik hedeflerine göre cari işlemler dengesi 2005 yılında ki yüksek seviyesini koruyacak. 2005 yılı sonu itibarıyla cari işlemler dengesinin 21 milyar 326 milyon dolar açık vereceği

tahmin ediliyor. Bu kalemin 2006 yılı sonunda 22 milyar 28 milyon dolara ulaşması hedeflendi.

Cari işlemler dengesi açığının GSMH'ya oranının 2005 yılındaki yüzde 6'lık seviyeden yüzde 5,8'e gerileyeceği tahmini yapıldı. Dış ticaret dengesi ise bir değişim göstermeyerek yüzde -9'luk seviyesini koruyacak.

2006 yılında devlet gelirleri toplamının 238 milyar 909 milyon YTL, giderlerinin ise 237 milyar 760 milyon YTL olması planlandı. Buna göre faiz dışı harcamalar toplamı 190 milyar 473 milyon YTL ve borçlanma gereği -1 milyar 149 milyon YTL olacak. Sosyal güvenlik kuruluşlarının açıklarının bütçe transfer payı önümüzdeki yıl azalacak. Programa göre, 2005 yılında sosyal güvenlik ku-

ruluşlarının oluşması beklenen 19.6 milyar YTL'ye gerileyecek. Bu açık ise bütçe transferi ile karşılanacak. Açığın GSMH'ya oranı ise -4.1'den -3.5'e gerileyecek.

Sektörler itibarıyla sabit sermaye yatırımlarında aslan payı yüzde 31.9 ile imalat sanayinde olacak. İmalat sanayini yüzde 21.9'luk pay ile ulaştırma ve yüzde 12'lik pay ile konut izleyecek. 2005 yılında sektörler itibarıyla sabit sermaye yatırımları 98 milyar 653 milyon YTL olarak tahmin ediliyor bu kalem için 2006 yılı programında beklenti 113 milyar 583 milyon YTL oldu.

Toplam kamu yatırımları için 2005 yılında 15 milyar YTL tahsis ayrılmıştı. Bu rakamın 2006 yılı için 17.5 milyar YTL olması programlandı.

Bankacılıkta yeni dönem

Enflasyonun iki haneli rakamlardan, tek haneli rakamlara gerilemesi bankacılık sektörünü büyük bir değişimle yüz yüze bıraktı. Düşük enflasyon oranı, küçük bankaların etkinliğini azaltırken, bu bankaları devir ve birleşmeye zorluyor.

Türkiye ekonomisinde, 2001 yılında uygulamaya konulan ekonomik programın sürdürülmesi ve AB'ye tam üyelik perspektifinde kaydedilen ilerlemeler sonucu makroekonomik istikrarın sağlanmasında önemli aşama kaydedildi. Türk ekonomisi kesintisiz 14 çeyrektir büyürken, enflasyon oranı tek haneye indi. Makroekonomik ortamdaki gelişmeler bankacılık sektörünün performansını da olumlu etkiledi.

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu tarafından yapılan bir çalışmada ekonomideki yapısal dönüşümün bankacılık sektörüne etkileri ve gelecek beklenti-

leri değerlendirildi. Çalışmaya göre; 2000-2001 döneminde yaşanan krizde ciddi bir küçülme yaşayan sektör 2001-2004 döneminde TL bazında yüzde 81, ABD doları bazında ise yüzde 94 oranında büyüdü. Bu süreçte, bankacılık sektörünün temel fonksiyonu olan aracılık işlevi öne çıkmaya başladı, kredilerin toplam aktifler içindeki payı 2001 yılında yüzde 20'den 2004 yılında yüzde 32'ye, mevduatın krediye dönüşümü oranı ise söz konusu dönemde yüzde 31'den yüzde 52'ye yükseldi.

2002-2004 dönemi ekonomik istikrarın yerleşmeye başladığı, dolayısıyla ekonomik birimlerin

mevcut ekonomik çerçeveden hareketle, belirsizliklerin azalması ve risk algılayışlarının değişmesi sonucu davranış kalıplarında değişim yaşadıkları bir dönem olarak görülmekte. Ekonomi literatüründe bu süreç "dezenflasyon süreci" olarak tanımlanmakta. Arzulanan, bu sürecin ekonomiyi düşük enflasyon ortamına götürmesidir.

Yüksek enflasyondan düşük enflasyona geçişte tüm sektörlerde olduğu gibi bankacılık sektöründe de değişim yaşanması beklenmektedir. Dezenflasyon süreci ve bunu takip etmesi beklenen düşük enflasyon ortamı bankacılık sektörü için yeni bir yaşam alanını tanımlamaktadır.

Ülkemizde yüksek enflasyon ortamının bankacılık sektörüne etkileri değerlendirildiğinde; menkul kıymetlerin toplam aktifler içindeki payının artması ve kredilerin payının gerilemesi sonucu bankaların aracılık faaliyetlerinin görece öneminin azaldığı, özkaynakların kalitesinin bozulduğu ve kâr marjlarının yükseldiği görülmektedir.

Türkiye’de 2000-2001 krizine kadarki dönemde yüksek kar elde etme imkanları ve sisteme girişte engellerin bulunmaması nedeniyle bankacılık sektöründeki banka sayısı artmış ve şubeleşme hızlanmıştır. Yüksek enflasyon döneminde ekonomi genelinde olduğu gibi banka bilançolarında da dolarizasyon artarken, bankaların nakitte kalmasının maliyeti büyümüştü.

Bankaların nakitte kalmama tercihleri zaman zaman likidite sıkıntısıyla karşılaşmalarına neden oldu. Enflasyonun neden olduğu belirsizlik ve sektörde hakim olan kısa vadeli bakış açısı bankaların uzun vadeli kaynak bulmalarını güçleştirirken, uzun vadeli plas-

manlarını azalttı. Yüksek enflasyon ve makroekonomik istikrarsızlıklar bankaların uzun vadeli yatırım alanlarından kaçınmasına (ipotekli konut kredisi) ve risk yönetimi araçlarını (vadeli işlemler gibi) etkin kullanamamasına yol açmıştı. Bankaların yüksek enflas-

yon döneminde özellikle menkul kıymetler cüzdanından elde ettikleri yüksek faiz gelirleri sektörde rekabetin gelişmesine olumsuz etkide bulunurken, bankaların alternatif bankacılık ürünleri geliştirme konusunda isteksiz davranmalarına neden olmuştu.

Nominal faiz oranlarında yaşanan gerilemeye bağlı olarak kamu kesiminin borçlanma maliyetleri azalmakta ve bunun sonucu bankaların menkul kıymet portföylerindeki kamu kağıtlarından sağladıkları faiz gelirleri düşmektedir.

Düşük enflasyon ortamının makroekonomik çerçevede belirsizlikleri azaltması ve ekonomik beklentilerdeki kısa vadeli bakışı ortadan kaldırmasıyla bankaların aracılık fonksiyonlarını daha etkili yerine getirmelerine katkı sağlaması beklenmektedir. Bu bağlam-

da, bankaların menkul kıymetler cüzdanından kaynaklanan faiz geliri kayıplarını -makroekonomik istikrarın ve düşen faiz oranlarının etkisi de dikkate alınarak- kredi portföylerindeki genişlemeyle telafi etmeye çalışacakları düşünülmektedir. Doğaldır

ki, bankalar açısından kredilendirme faaliyetlerinden sağlanan gelirler, menkul kıymetler cüzdanından sağlanan gelirlere göre daha fazla rekabet anlamına gelmektedir. Ayrıca, makroekonomik istikrarın sağlanması ve AB üyelik perspektifinin belirginleşmesinin sektöre olan yabancı ilgisini artırması da dikkate alındığında, yeni ortamın sektörde rekabeti artıracığı beklenmektedir. Artan rekabet ve düşen kar marjları altında bankalar ayakta kalabilmek için daha fazla çaba harcamak durumunda

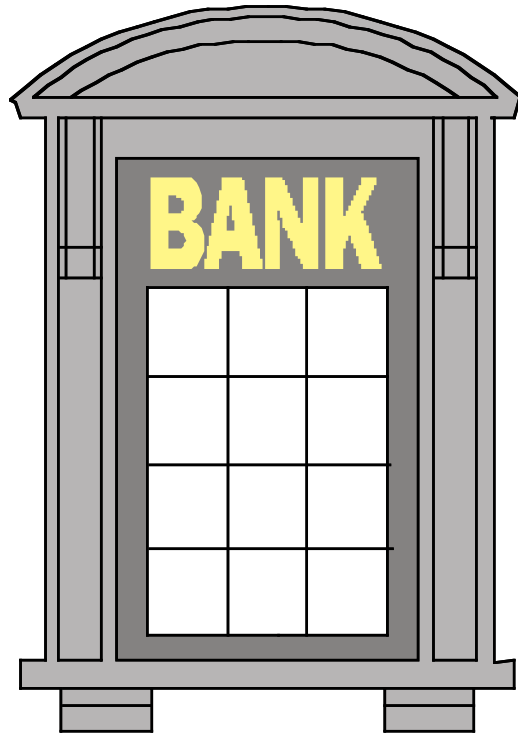
kalacak, devir ve birleşmeler gündeme gelebilecek.

Yeni yaşam alanında, enflasyona bağlı gelir ve giderler azalırken, kredilendirme faaliyetleri artmakta, kâr marjları daralabilmektedir. Bu yeni ortamda faiz marjlarının yanı sıra faiz dışı gelirlerin, müşteri ağlarının, pazarlama stratejilerinin ve işlem hacimlerinin önemi artmaktadır. Bankalar karlılıklarını sürdürebilmek için daha yoğun bir rekabet içinde olmaktadır. Artan rekabet ve düşen kar marjları sonucu sistemde devir/birleşmeler yoluyla konsolidasyon yaşanabilmektedir. Yeni yaşam alanında kaynaklarını daha etkin kullanan bankaların, rekabet açısından etkin kullanamayan bankalara üstünlük sağlayacağı beklenmektedir.

Çalışmada elde edilen bulgulara göre büyük ölçekli bankaların diğer ölçekteki bankalara göre daha etkin çalıştığını ve ölçek büyüklüğü arttıkça etkinliğin de arttığı görüldü. Sektördeki özellikle küçük ölçekli bankaların düşük etkinlik performansına sahip olmalarının düşen enflasyon ortamı ve AB'ye tam üyelik perspektifinin tetiklediği artan rekabet de dikkate alınarak devir ve birleşmeler yoluyla

la konsolidasyonları gündeme getirebileceği öngörüldü.

Bankacılık sektörünün teknoloji alanında uzun dönemdir gerçekleştirmekte olduğu yatırımların performanslarını olumlu yönde etkilediği saptandı. Sektördeki banka-

nın öl-

çek sorunu yaşadıkları ve ölçek ekonomilerinden faydalanmak için de sektörde devir ve birleşmeler yaşanabileceği analizle saptandı.

Yeni ortamda bankaların karlılıklarını sürdürebilmek için özellikle net faiz dışı gelirlerini artırmaları önem taşımakta. Bankaların önümüzdeki dönemde ücret ve komisyon gelirlerini yukarı, operasyonel maliyetlerini ise aşağıya

çekme yönünde çabalarını artıracığı düşünülmekte. Bu bağlamda, bankaların operasyonel maliyetlerini aşağı çekme hususunda çeşitli alanlarda (ortak POS-ATM kullanımı, kurumsal kredi derecelendirme merkezi oluşturulması, etkin bütçeleme, ortak veri merkezi kurulması, kredi kartı basım-dağıtım işlemlerinin tek merkezden yürütülmesi gibi) işbirliğine gitmelerinde yarar görülmektedir.

Yeni yaşam alanının bankaları ürün ve hizmet çeşitliliğini artırarak müşteri nezdinde farklılık yaratmaya özendirileceği beklenmektedir. Bu bağlamda, yeni dönemde müşteri ilişkileri yönetiminin daha da önem kazanacağı düşünülmektedir. Bankaların önümüzdeki dönemde gerek müşteri portföyünü genişleterek elde tutabilme, gerekse müşteriye çapraz satış alanlarında daha aktif olması muhtemeldir.

Önümüzdeki dönemde, düşük enflasyonun yaratacağı rekabet baskısının bir yandan karlılık üzerinde etkilere neden olurken diğer yandan etkinlik kavramının önemi artıracacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda sektörde yaşanabilecek devir ve birleşmelerin bankaların rekabet güçlerini artırmalarına yardımcı olurken, yaratılan sinerjinin etkinliklerini de olumlu yönde etkilemesi beklenmektedir.

Türkiye yerinde saydı

Türk Lirasının geçen yıla göre biraz daha aşırı değerli hale gelmesine rağmen, başlıca, işgücü verimliliğindeki artışın ve düşük maliyetli ithal girdi kullanımının etkisiyle Türkiye'nin küresel rekabet gücü sıralamasındaki yeri, 2005 yılında bir önceki yıla göre değişmedi.

Merkezi İsviçre'nin Cenevre kentinde bulunan ve yıllık olarak düzenlediği ekonomik forumlarla adını duyuran "Dünya Ekonomik Forumu" (DEF) tarafından 28 Ekim 2005 tarihinde yayınlanmış olan "Küresel Rekabet Gücü 2005-2006 Raporu"na göre Avrupa Birliği'nin önde gelen ekonomilerinin küresel rekabet gücü bir önceki yıla göre, durgun seyretmekte olan ekonomileri ve büyük çaplı bütçe açıkları nedeniyle biraz gerilerken, İskandinav ülkeleri ile Doğu Asya'nın yeni yükselen ekonomileri rekabet gücü sıralamasında en üstlerde yer alan konumlarını daha da güçlendirdiler.

Küresel Rekabet Gücü sıralaması, araştırma konusu yapılan ülkelere

yayınlanmakta olan somut verilerle, Dünya Ekonomik Forumu'nun, ortaklaşa çalıştığı araştırma kurumları ve şirketlerle birlikte yürütmekte olduğu geniş kapsamlı 'Yönetici İzlenimleri Araştırması' sonuçlarının biraraya getirilip değerlendirilmesi suretiyle yapılmaktadır. DEF rekabet gücünü sadece verimlilik ve döviz kurları bazında değil, aynı zamanda verimlilik ve refahı etkileme gücüne sahip olan politikalar ve kurumlar açısından da tanımlamaktadır

Hernekadar rekabet gücü sıralamasında biraz geriye düşmüş olsalar da önde gelen Avrupa Birliği ülkeleri, ucuz ürünleri ve işgücü avantajı ile piyasaları fethederek Batı ülkeleri için büyük tehdit oluşturan Çin ve Hindistan gibi ülkelerin

üzerinde bir sıralama tutturdular. Bu iki büyük Asya ülkesi rekabet gücü sıralamasında 49'ncü ve 50'nci sıraları paylaştılar, buna karşılık İtalya sıralamada 47'nci sıraya oturdu. Hızlı ekonomik büyümelerine ve düşük üretim maliyetlerine rağmen sözü edilen araştırma, bu Asya ülkelerinin uzun dönemde rekabet güçlerini geliştirebilmeleri için kırtasiyeciliği azaltmaları, vatandaşlarının eğitim düzeylerini yükseltmeleri ve altyapı tesislerini iyileştirmeleri gerektiğini ortaya koydu.

Finlandiya son üç yıldır üstüste küresel rekabet gücü sıralamasının başında yer alıyor, ABD ise ikinci sırada bulunuyor ve onu İsveç, Danimarka, Tayvan ve Singapur izliyor. Hernekadar ikinci sırada yer

BİLANÇO

Ülke	2005 Sıralaması	2004 Sıralaması	2004-2005 Sıra Değişimi	Sıralamayı Etkileyen Önemli Faktör
Finlandiya	1	1	-	İyi yönetilen makroekonomik yapı
A.B.D	2	2	-	Teknolojik üstünlük
Avustralya	10	14	+ 4	Az yolsuzluk
Japonya	12	9	- 3	Kamu maliye yönetiminin zayıf olması
İngiltere	13	11	- 2	Güçlü ulusal para
Almanya	15	13	- 2	Zayıf ekonomik görünüm
Hong Kong	28	21	- 7	Yargı bağımsızlığının zayıflaması
İspanya	29	23	- 6	Kamu mali yönetiminin zayıflığı
İtalya	47	47	-	Hükümet yanlılarına kıyak yapılması
Çin	49	46	-3	Makroekonomik ortamın zayıflaması

alsa da, teknoloji alanında başı çekmesine ve güçlü bir icat geleceğine sahip olmasına rağmen, ABD'nin durumunu yüksek bütçe açığı, rekor düzeydeki dış ticaret açığı ve hanehalklarının çok düşük düzeyde bulunan tasarruf eğilimi olumsuz yönde etkiliyor. Araştırma konusu yapılan 117 ülke arasında Amerika, bütçe dengesi itibariyle 92'nci sırada ve ulusal tasarruf oranı itibariyle de 109'uncu sırada yer almış bulunuyor.

Geçen yıla göre üç sıra geriye kaymış olan Japonya uzun süren deflasyon yıllarının olumsuz etkisini hissediyor. Türkiye küresel rekabet sıralamasında son iki yıldır 66'ncı sırada yer alıyor Aşağıda küresel rekabet sıralamasında yer alan bazı ülkelerin yerleri ile bu konumlarını etkileyen temel neden verilmektedir.

Daha önceleri sıralamanın oldukça yukarılarında yer almakta iken ya-

kın geçmiş dönemde batı avrupa ülkelerinin rekabet sıralamasında geriye doğru kaymaları onların pek parlak olmayan ekonomik büyüme hızlarını yansıtmaktadır. Bölge ekonomisinin özünü oluşturan 12 üyeli Euro Bölgesinin, içinde bulunduğumuz on yıllık dönemin ilk beş yıllık bölümünde sadece ortalama yıllık yüzde 1.3 oranında büyümüş oldukları hesap edilmektedir. Uluslararası Para Fonu (IMF) projeksiyonlarına göre, bu yıl Euro Bölgesinin büyüme hızı, sadece yüzde 1.2 düzeyindeki gerçekleşme tahmini ile, ortalama yüzde 4.3 olarak tahmin edilen küresel büyüme hızının çok gerisinde kalacaktır. Bölgenin ortalama bütçe açığının GSYİH'ya olan oranı ise 2001 yılındaki yüzde 1.9 düzeyinden 2004 yılında yüzde 2.7'ye yükselmiş bulunuyor.

Diğer Avrupa ülkelerine bakıldığında Küresel Rekabet Gücü endeksinde İsveç'in 3'üncü, Dani-

marka'nın 4'üncü ve İzlanda'nın 7'nci sırada bulunduğu görülüyor. Geçen yıla göre İrlanda 4 sıra atlayarak 26'ncı sıraya ve Polonya 9 sıra atlayarak 51'nci sıraya yerleşirken, Yunanistan'ın 9 sıra gerileyerek 46'nci sıraya ve İtalya'nın düzeyine gerilediği gözlemleniyor.

Sıralamada geçen yıla göre Meksika'nın 7 kademe düşerek 55'nci sıraya, Brezilya'nın ise 8 kademe düşerek 65'inci sıraya gerilemelerinde, yargı bağımsızlığı ve hükümet yetkililerinin politika oluşturma ve satınalmalarda yandaşlarına kıyak yapıp, yapmamaları gibi kamu kurumlarının niteliğini belirleyen bazı önemli hususlarda gözlemlenen zayıflamalar etkili olmuştur.

Reel efektif döviz kuru bir ülkenin uluslararası piyasalardaki rekabet gücünü doğrudan etkileyen önemli unsurlardan birisidir. 2001 yılı Şubat ayında yaşanan ekono-

mik krizden sonra TL.'nin değerinin dalgalanmaya bırakılmasıyla Liranın reel efektif döviz kurunda keskin bir gerileme olmuş ve iç pazarın daralmasının da itici gücüyle Türkiye'nin ihracat hacminde bu güne kadar etkisini sürdüren hızlı bir genişleme dönemine girilmiştir. 2002 yılı ikinci yarısındaki ve 2003 yılı başındaki bir duraklama dönemi dışında TL., 2001 yılı sonlarından buyana ısrarlı bir değer kazanım süreci içinde olmuştur. 1995 = 100 bazında 2000 yılı sonu itibariyle 147.6'ya kadar tırmanmış olan TÜFE bazlı reel efektif döviz kuru, Aralık ayları itibariyle 2001'de 116.3, 2002'de 125.4, 2003'de 140.6, 2004 yılında 143.1 ve Ekim 2005 tarihi itibariyle de 165.1'e yükselmiştir. TL.'nin bu hızlı değer kazanımına rağmen ülkemizin küresel rekabet gücü sıra-

lamasında yerini korumasında ve biraz yavaşlamakla beraber ihracat artışını sürdürebilmesinde verimlilik artışı (üretkenlik) önemli bir rol oynamıştır.

1997 = 100 bazında üretim endeksinin istihdam endeksine bölünmesi ile elde edilen üretkenlik endeksi 2001 yılındaki 112.9 düzeyinden istikrarlı bir artış ile 2004 yılında 145.6'ya, 2005 yılı ikinci üç aylık dönemi itibariyle de 152.3'e yükselmiştir. Diğer taraftan krizlerin ardından işgücü piyasasında meydana gelen gevşeme reel ücretlerde çarpıcı bir gerilemeye neden olmuş bu durum artan üretkenlikle beraber Türk ihracat ürünlerinin uluslararası piyasadaki rekabet gücünü önemli şekilde olumlu yönde etkilemiştir.

Aşağıda verilen ve özel imalat sanayiindeki birim ücret ve üretken-

lik endekslerindeki gelişmeleri veren Tablo TL.'nin değer kazanma süreci içinde verimlilik artışının ihracatı ne ölçüde desteklediği konusunda açık bir fikir vermektedir.

TL. bazında nominal birim ücret endeksinin dolar kuru endeksine bölünmesi suretiyle bulunan ve ikinci krizin hemen ardından çarpıcı bir gerileme sergileyen dolar bazında birim ücret endeksinin, 2005 yılı ikinci üç aylık dönem itibariyle halen 1999 yılı düzeyine ulaşamamış olmasına rağmen,* üretkenlik endeksinin yaklaşık yüzde 50 oranında yükselmesi, ihracat mallarının bünyesine giren işçilik maliyetlerini önemli ölçüde azaltmış ve bu gelişme ülkemizin rekabet gücüne ve ihracatın hızlı bir artış göstermesine önemli bir katkıda bulunmuştur.

Özel İmalat Sanayiinde Birim Ücret Endeksi
(1997 = 100)

Yıl	İstihdam Endeksi	Üretim Endeksi	Üretkenlik	Nominal Ücret Endeksi	Nominal Birim Ücret Endeksi	Birim Ücret Endeksi (\$)
1999	91.7	95.9	104.6	326.3	311.8	113.0
2000	90.3	105.3	116.7	494.4	423.8	102.8
2001	82.6	93.2	112.9	647.8	573.9	71.1
2002	84.4	104.8	124.2	900.9	725.1	72.9
2003	87.0	116.3	133.7	1134.9	848.8	85.8
2004	90.1	131.2	145.6	1315.2	903.5	96.1
2005-I	91.4	137.0	149.9	1399.4	933.8	106.8
2005-II	89.5	136.3	152.3	1451.9	953.2	106.2

* Burada TL.'nin değer kazanmayıp, iç dış enflasyon farkı kadar değer yitirmesi halinde Dolar bazında birim ücret endeksindeki artışın çok daha sınırlı düzeyde kalmış olacağı hususu dikkate alınmalıdır

Gelir adaletsizliği büyüyor

Zengin ülke, fakir ülke adaletsizliği gibi, zengin ülke vatandaşlarının yaşam kaliteleri, fakir ülke vatandaşlarından daha yüksek. Bir çok sosyal gösterge kıyaslandığında fakir bir ülkede yaşayanlar, sosyal açıdan çok büyük şanssızlıklar yaşıyor. Türkiye’de gelir dağılımı ABD’den daha adaletli olmasına karşın bir çok gelişmiş ülkeyle kıyaslandığında oldukça adaletsiz bir tablo sergiliyor.

Bilango’nun geçen sayısında Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) tarafından Eylül ayında yayınlanmış olan İnsani Gelişme Raporu’nda yer verilen bulgulara temas edilmiş ve küresel düzeyde fakirliğin yakın geçmiş dönemde azalma göstermiş olmasına rağmen, ülkeler arası gelir adaletsizliğinin büyüdüğüne işaret edilmişti.

UNDP’nin İnsani Gelişme Raporu’na göre, ele alınan son iki on yıllık dönemde, ülkelerin kendi ulusal nüfusları ile ilgili olarak da, genelde, toplumun değişik gelir grupları arasındaki gelir adaletsizliği açık şekilde büyüme eğilimi göstermiştir. Hakkında veri elde edilebilen 73 ülkeden, dünya nüfusunun yüzde 80’inden fazlasını barındıran 53 ülkede sözkonusu dö-

nemde gelir adaletsizliği büyürken, sadece 9’unda (bunlar dünya nüfusunun yüzde 4’ünü barındırıyorlar) gelir adaletsizliği daralma göstermiştir. Bu eğilim hemen tüm bölgelerde ve ayrıca Çin gibi hızlı ekonomik büyüme gösteren ülkelerde olduğu gibi, Bolivya gibi yavaş büyüyen ülkelerde de kendini hissettirmiştir.

Gelir adaletsizliği dünyada bölgeden bölgeye büyük farklılıklar göstermektedir. Gelir adaletsizliği Latin Amerika ve Sahra güneyindeki Afrika’da çok şiddetli iken, Güney Asya ülkeleri ile OECD üyesi ülkelerde daha hafiftir. Belirli bir sınırı çizmek olanaksız ise de, Gini katsayısının* 50’den yüksek olduğu ülkeler genelde gelir adaletsizliğinin çok yüksek olduğu ülkeler olarak tanımlanmaktadırlar. Gini

katsayısındaki değişiklikler toplumun en fakir kesimlerince ulusal zenginlikten elde edilen paydaki oynamalara tekabül etmekte ve bu katsayının büyüklüğü ulusal gelirden fakirlerin aldığı paydaki küçüklüğe işaret etmektedir. Örneğin gelir adaletsizliğinin görelî olarak daha az olduğu Endonezya ve Vietnam gibi ülkelerde nüfusun en fakir yüzde 20’lik bölümü, ülkelerinin toplam ulusal gelirinden, gelir adaletsizliğinin yüksek olduğu Guatemala veya Peru’daki en fakir yüzde 20’lik toplum kesiminin almakta olduğu payın üç, dört katı pay alabilmektedirler.

Hernekadar küresel düzeyde ülkeler arası gelir farkları devasa boyutlarda ise de, bazı ülkelerde toplumun çeşitli katmanları arasındaki gelir farkları da bundan aşağı

kalmamaktadır. Örneğin Brezilya'da nüfusun en fakir yüzde 10'luk dilimi ulusal gelirden sadece yüzde 0.7 oranında pay alabilirken, en zengin yüzde 10'luk dilim ulusal gelirin neredeyse yarısını, yüzde 47'sini almaktadır.

Bir ülkede ortalama gelir ile fakirlik düzeyi arasındaki ilişkinin belirlenmesinde gelirin dağılımındaki adalet büyük bir rol oynamaktadır. Örneğin gelir dağılımının daha az adaletsiz olduğu ancak ortalama gelirin daha düşük bulunduğu fakir bir ülkede toplumun fakir kesiminin ortalama geliri, ortalama gelir düzeyinin yüksek buna mukabil gelir dağılımının daha adaletsiz olduğu bir ülkedeki fakir kesimin ortalama gelirinden daha yüksek olabilir. Örneğin Brezilya'da ortalama gelir düzeyi Vietnam'dakinin üç mislidir. Fakat en fakir yüzde 20'lik grupta yer alan Brezilya'lıların ortalama geliri Vietnam'daki ortalama gelir düzeyinin hayli altındadır ve bu ülkedeki en fakir yüzde 20'lik grubun geliri ile kıyaslanabilir düzeydedir. Diğer taraftan İngiltere, Çek Cumhuriyetinden çok daha zengin bir ülke olduğu halde bu ülkedeki en fakir yüzde 20'lik grubun geliri ile Çek Cumhuriyetindeki en fakir yüzde 20'lik grubun gelirleri birbirini kıyaslanabilir düzeydedir.

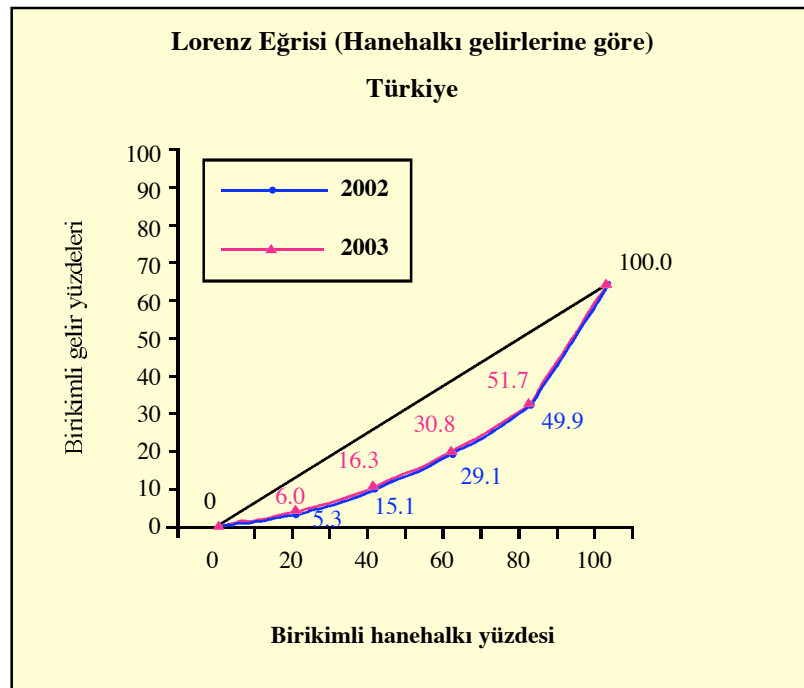
Gelir dağılımı adaletsizlikleri toplumları oluşturan bireylerin "İnsani gelişme Endeksi" olarak da özetlenebilecek yaşam kalitelerini doğrudan etkilemektedir. Örneğin bu alanda önde gelen kıstas olarak kabul edilen 'beklenen yaş süre-

si'ni ele alırsak tablo tüm acımasızlığıyla ortaya çıkmaktadır. Latin Amerika ülkelerinden Bolivya ve Peru'da nüfusun en fakir yüzde 20'lik grubundaki bebek ölümleri oranı, nüfusun en zengin yüzde 20'lik grubundaki bebek ölümleri oranının dört-beş katı düzeyindedir. Bu çarpıcı örnek, gelir adaletsizliğinin, insanları nasıl, hukuki haklar ve hürriyetleri gözardı ederek, hürriyetlerinden ve seçme haklarından mahrum bırakabileceğini açıkça ortaya koymaktadır.

Bireyler arası zenginlik farkları, insanları, peşlerini ömürleri boyunca bırakmayan bir adaletsizlik zincirine mahkum etmektedir. Fakir hanelerin kadınlarının doğum öncesi sıhhi gözetim altında bulunma ve doğumlarını hastanede veya ebe yardımıyla yapma olasılığı daha düşüktür. Doğurdukları çocukların yaşama ve bir okulu bitirme şansları daha azdır. Daha az eğitim

görmüş gençlerin daha düşük gelir sahibi olma olasılığı daha yüksektir. Dolayısıyla fakirlik silsilesinin nesiller boyunca sürmesi daha olasıdır. Örneğin yine Bolivya'yı örnek alırsak; en fakir yüzde 20'lik toplum kesimi ile en zengin toplum kesimi arasındaki oran, doğuma bir uzmanın nezaret etmesinde 1'e karşı 4.9 katı, kız çocukların okula devam etme olanağına sahip olmasında 1'e karşı 1.1 katı, banyoların okuldan mezun olma şansında 1'e karşı 3.3 katı, çocukların sahip olmaları gereken boy ve kilonun altında olma olasılığında 1'e karşı 0.1 katı ve beş yaşın altında ölüm oranında 1'e karşı 0.2 katındadır. Daha açık bir deyişle fakir bir çocuğun boy ve kilosunun yaşının gerektirdiği düzeyin altında kalması olasılığı bir zengin çocuğa göre 10 misli, beş yaşının altında ölme olasılığı ise 5 katıdır.

Zengin ülke fakir ülke ayırımı yap-

BİLANÇO

maksızın bilinen ve dünya düzeni- nin sorgulanmasına neden olan bir gerçek, fakir insanların daha erken yaşta öldüğü ve daha sık hasta oldu- ğu hususudur. ABD’nde toplu- mun yüzde 5’lik en zengin katma- nında bulunan insanlar, en fakir yüzde 5’lik kesimde bulunan in- sanlardan yüzde 25 oranında daha uzun ömür sürmektedirler.

Bir toplumda insanlar arasındaki zenginlik, cinsiyet, yerleşim böl- gesi, ırk ve etnik köken farklılıkları çoğu zaman karşılıklı etkileşimle hep birlikte, toplumun bazı kesim- leri aleyhine sonuçlar doğurmakta ve bu dezavantaj nesilden nesile miras olarak devam etmektedir. Brezilya’da her 1000 canlı doğu- ma karşılık, bebek ölüm sayısı ül- kenin kuzey-doğusunda 52 iken,

bu sayı güney-doğuda 20’ye düş- mektedir. Kırsal kesimde yaşamak bir çok ülkede bireyler için bir de- zavantaj nedenidir. Pakistan’da kırsal alanlar ile kentsel alanlar arasındaki, çocuklar için okula de- vam farkı yüzde 27 iken, bu oran kırsal kesimdeki kız çocukları ile kentsel alandaki erkek çocuklar arasında yüzde 47’ye yükselmek- tedir. İnsanlar arasında eşitsizlik yaratan unsurlar arasında en etkin ve yaygın olanlardan birisi cinsiyet farklılığıdır Örneğin Hindistan’da 1 – 5 yaş grubundaki çocuklarda ölüm oranı kızlar için , erkek ço- cuklar için olandan yüzde 50 daha yüksektir. İki cins arasında beslen- me, alınan sağlık hizmeti ve sosyal statü arasında tesis edilen yapısal eşitsizlik ömür boyu sürmektedir.

Ülkemizde gelir dağılımı ABD dı- şında gelişmiş ülkelere, özellikle Kuzey Avrupa ve İskandinav ülke- lerine göre daha az adaletli ise de aşağıda verilen Tablodan görüle- ceği üzere bir çok ülkeye göre da- ha iyi ve zaman içersinde yavaş da olsa bir düzelme eğilimi göster- mektedir. Devlet İstatistik Enstitü- sü’nce yürütülen Hanehalkı Bütçe Anketi sonuçlarına göre, hanehalkı geliri bazında 2002 yılında 0.44 olan Gini Katsayısı* 2003 yılı iti- bariyle 0.42 olarak belirlenmiştir.

Aşağıda UNDP’nin 2005 yılı İnsa- ni Gelişme Raporunda yer verilen ve belirli bazı ülkelerdeki gelir da- ğılımı adaletsizliğinin boyutunu gösteren Gini katsayıları verilmek- tedir:

Ülke İçi Gelir Adaletsizliği (Satınalma Gücü Paritesine Göre Gini Katsayısı)					
Namibiya	70.7	Brezilya	59.3	Güney Afrika	57.8
Şili	57.1	Zimbabve	56.8	Meksika	54.6
Zambiya	52.6	Arjantin	52.2	Venezuela	49.1
Malezya	49.2	Filipinler	46.1	Çin	44.7
Tayland	43.2	Kenya	42.5	A.B.D.	40.8
Türkiye	40.0	Vietnam	37.0	İngiltere	36.0
İtalya	36.0	Yunanistan	35.4	Avustralya	35.2
Mısır	34.4	Polonya	34.1	Sri Lanka	33.2
Kanada	33.1	Fransa	32.7	İspanya	32.5
Rusya Federa.	31.0	Holland	30.9	Etiyopya	30.0
Almanya	28.3	Arnavutluk	28.2	Norveç	25.8
Macaristan	26.9	İsveç	25.0	Japonya	24.9
Danimarka	24.7				

* Lorenz eğrisi ile köşegen arasında kalan alanın, köşegen altında kalan alana olan oranı olarak tanımlanmaktadır.Oranın büyümesi artan eşitsizliği yansıtmaktadır.

AB ülkeleri bütçe açıklarını gizliyor

Ülkemizde uzun yıllar bütçe açıkları, kamu bankaları aracılığıyla gizlendi. Bankacılık sisteminin krize girmesiyle bu bilanço açık bir şekilde ortaya çıktı. Avrupa Birliği ülkeleri’de bütçe açıklarını olduğundan daha küçük göstermek için özel bankalardan hizmet satın alıyorlar. Bizim bu alandaki deneyimlerimizden yararlanıyorlar mı acaba?

Yakın geçmiş dönemde ülkemizde hükümetler bütçe açıklarını olduğundan küçük göstermek amacıyla kamu bankaları bilançolarını kullanıyorlardı. Avrupa Birliği Komisyonu’nun parasal konulardan sorumlu üyesi Joaquin Almunia’ya göre ise, Avrupa hükümetleri kendi bütçe açıklarını gerçekte olduğundan daha küçük göstermek için özel sektör bankalarından hizmet satın alıyorlar Almunia bazı bankaların, değişik hükümetlere, AB’nin tek para sisteminin temelini oluşturan hükümet bütçelerine ilişkin ku-

rallarının bu hükümetlerce uygulanıp uygulanmadıklarının izlenmesini güçleştirecek şekilde, finansal göz boyama taktikleri verdikleri iddiasında bulundu ve üye devletler tarafından bu amaçla kullanılan karmaşık yöntemleri açığa çıkarmak, bunlarla baş edebilmek için bu amaçla daha çok sayıda uzman görevlendirdi.(1)

Avrupa Birliği’nin 25 üyesinden, aralarında İngiltere, Fransa, Almanya ve İtalya’nın da bulunduğu 12 ülkenin resmi bütçe açıkları, GSYİH’nın yüzde 3’ü olarak belirlenen Maastricht kriteri düzeyinde

veya daha üstünde seyrediyor. Bilanço’nun daha önceki sayılarında da temas edilmiş olduğu gibi Almanya, Fransa ve İtalya gibi Birliğin önde gelen ekonomilerinin bütçe açıklarının Maastricht kriterini aşması ve bu durumun cezai müeyyide uygulanmasını gerekli kılmış olması üzerine adı geçen ülkelerin bastırmasıyla, bu alandaki kıstas yumuşatılmış ve cezai müeyyide uygulanması birtakım yeni koşullara bağlanmıştı.

Özellikle geçen yıl Yunanistan’ın 1998 yılından buyana sürekli olarak Bütçe açıkları ile ilgili olarak yanlış bilgiler vermiş olduğunun ortaya

BİLANÇO

çıkması üzerine, Komisyon üye devletlerden gelen bilgilerin gözden geçirilip, doğruluğunun saptanması işine büyük bir duyarlılıkla el atmış ve bu amaçla daha çok sayıda elemanın görevlendirilmesi ile bunların eğitime gitmesi ile Almunia gelecek dönemde üye ülkelerin Birliğin kurallarına uyum sağlamalarını sağlamak üzere, revize edilmiş olan İstikrar ve Büyü-

me Paktı'nın bütçe açıklarına ilişkin hükümlerinin uygulamaya konulacağını belirtirken, aralarında yatırım bankalarının da bulunduğu bazı finans kurumlarının - bunların ismini vermeksizin - üye ülkelere,

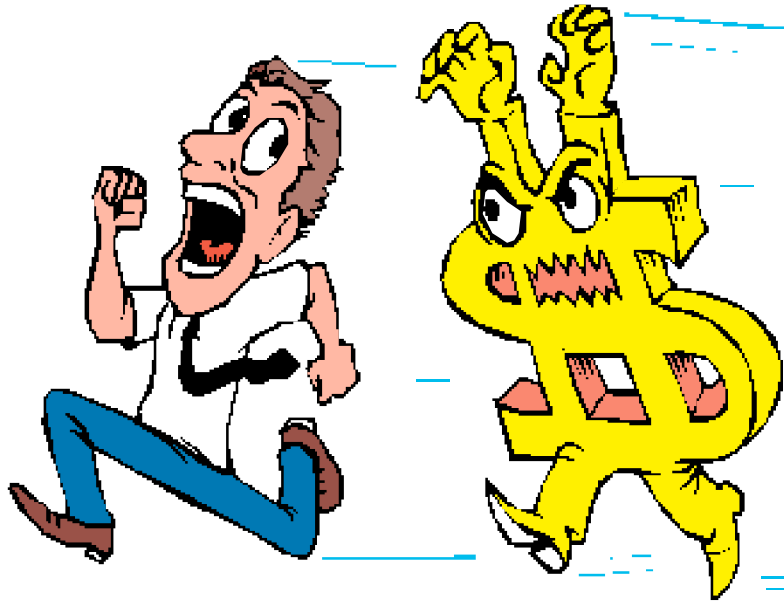
kamu harcamalarındaki aşırılıkların bütçe açığına yansımaları önlemek amacıyla uygulanabilecek yöntemler konusunda akıl verdikleri iddiasında bulunuyor. "Bunlar yasal işlemler ancak biz bunları kamu açıklarını düşüren olgular olarak mütalaa edemeyiz" şeklinde konuşan Almunia, olayların bir çoğunda bu amaçla yapılan finansal mühendislik çalışmalarının kamu-özel kesim ortaklıkları şeklinde ortaya çıktığı hususunu sözlerine ekliyor.

Bütün büyük yatırım bankalarının hükümetlere, onların bono ihracına veya seküritizasyonlar* yoluyla bütçe açıklarını finanse etmelerine yardımcı olan, bu yönde hizmet sağlayan bölümleri bulunuyor. Bankalar, müşterileri konumundaki şirketlere sağladıkları gibi, hükümetlere de çoğu zaman, kamunun kendisinin finanse etmeyi arzu et-

zin, Paktın öngörmüş olduğu yüzde 3'lük limiti aşmış bulunuyor ve bu yıl bütçe açığının GSYİH'ya olan oranının yüzde 4'e yaklaşması bekleniliyor. Ancak Brüksel'de iyi haber alan kaynaklara göre Almanya'ya, Paktın bütçe açığı alanındaki kriterine uyum sağlayabilmesi için iki yıl daha ek süre tanınacak.

Diğer taraftan Avrupa Merkez

Bankası da (A M B) , başta İtalya ve Yunanistan olmak üzere, Euro bölgesinin bütçe mali disiplini açısından sıkıntıda olan üyelerini, kredi derecelendirme kuruluşları tarafından bu

mediği projeler için finansman sağlamak hususunda heves duyuyorlar.

Komisyon üyesi Almunia Birliğin bütçe disiplini alanındaki kurallarının halen geçerli olduğunu göstermek istiyor ve yılın sonlarına doğru, İstikrar ve Büyüme Paktı'nın öngördüğü yaptırımları Almanya'ya karşı uygulama düşüncesini taşıyor. Bilindiği gibi Almanya 2002 yılında buyana ara vermeksi-

ülkelere verilen notların düşürülmesi halinde bu ülkelerin kamu borçları için kefalet taahhüdünde bulunmayacağı konusunda uyararak suretiyle, sözkonusu bu ülkeler üzerinde etkili bir baskı oluşturmayı planlıyor Kamu harcamaları alanında aşırıya kaçmanın olası sonuçları üzerinde hükümetleri uyarma çabası kapsamında AMB, kendi finansal piyasa işlemlerinde, ancak bir veya daha çok derecelendirme

kuruluşundan en az tek A (-) not almış olan bonoları kefalet verilebilir menkul kıymet olarak kabul edeceğini açıklayacak. Bir hükümetin ihraç ettiği bir senedin AMB tarafından makbul olarak kabul edilmemesi, o hükümetin güttüğü politikaların saygınlığını tümüyle yitirmesine ve bonoların satılmasında güçlük yaşanmasına neden olacak bir darbe olarak kabul ediliyor. Bu güne kadar Euro bölgesi içinde yer alan hiçbir hükümetin ihraç etmiş olduğu bono AMB tarafından işlem dışı bırakılmadı ancak, halen Bankaca kefalet verilmiş olan bonolardan hiçbirinin de notu A (-) düzeyinin altında değil.

Avrupa Merkez Bankası'nın mali disipline uymayan ülkelere yönelik olarak uygulamaya koyacak olduğu baskı önlemleri, bütçe açıkları alanında Maastricht kurallarına aykırı davranmış olmalarına rağmen, halen kredi derecelendirme notları yüksek düzeyde bulunan Fransa ve

Almanya'yı hedef almıyor Yunanistan'ın notu geçen yıl kredi derecelendirme kuruluşu Standard & Poors tarafından tek A'ya düşürülmüş bulunuyor ki, bu not düzeyi, AMB tarafından minimum olarak kabul edilen düzeyin sadece bir kademe üstünde yer alıyor. Geçen yıl bu ülkenin bütçe açığının GSYİH'sına oranı yüzde 6.6 gibi çok yüksek bir düzeyde gerçekleşti.

AMB'nin kredi notu konusunda getirdiği bu yeni uygulamanın, kredi derecelendirme kuruluşlarının önemini arttıracığına dikkat çekiliyor.

Bilindiği gibi 2000 yılı Kasım ve 2001 yılı Şubat aylarında yaşadığı derin ekonomik krizlerin ardından uygulamaya konulan istikrar programı çerçevesinde öngörülen sıkı maliye politikası çerçevesinde Türk Hükümeti, bütçe disiplinine özenli bir şekilde uymak suretiyle bütçe açığı ve kamu borç stoku ve

bunlara bağlı olarak da nominal ve reel faiz hadleri alanında dikkat çekici iyileşmeler sağlamıştır.

2001 yılında yüzde 101 olan konsolide bütçe borç stokunun GSMH'ya olan oranı 2004 yılı sonunda yüzde 74'e, 2005 yılı üçüncü üç aylık dönem sonunda da yüzde 69.6'ya gerilemiştir. Kamu borç stokundaki reel büyüme durmuştur. Net kamu borç stokunun 2001 yılında yüzde 91 düzeyinde bulunan GSYİH'ya olan oranı yüzde 60'ın altına inerken, bütçe açığının GSYİH'ya olan oranı ise artık, Maastricht kriteri olan yüzde 3'ün altına gerilemiş bulunmaktadır.

Diğer taraftan kamu borçlanmasında nominal faiz yüzde 14-15 aralığına gerilemiş ve reel faiz ise önümüzdeki oniki aylık dönem için öngörülen enflasyon düzeyine göre yaklaşık yüzde 9'a düşmüştür.

Kamu Borçları ve Bütçe açıkları ⁽²⁾ (2005 Yılı Tahmini)			
	GSYİH'nın Oranı Olarak Brüt Hükümet Brüt Borcu	GSYİH'nın Oranı Olarak Hükümet Bütçe Açığı	Standard & Poors Notu
Yunanistan	108.3	- 3.8	A (Durağan)
İtalya	108.1	- 4.4	AA (-) (Negatif)
Portekiz	67.2	- 5.3	AA (-) (Durağan)

* Menkul kıymetlerin ve hatta belirli finans dışı bazı belirli kıymetlerin rehin edilmesi suretiyle nakit kaynak yaratılması.

(1) Financial Times, 6 Ekim 2005, S. 1.

(2) Financial Times, 9 Kasım 2005, S. 1.

Küresel ekonomik büyümenin sonu mu?

2000 yılından sonra dünya ekonomisinde sürekli artan bir küresel dengesizlik yaşıyor. Küresel ekonomide yaşanan likidite bolluğu, ABD'deki cari işlemler açığını şimdiye kadar finanse etti. Ancak bu süreç daha ne kadar devam edecek? Küresel ekonomi çeşitli riskleri de içinde barındırıyor. 2006 küresel ekonominin geleceği için önemli bir yıl olacak.

IMF (Uluslararası Para Fonu) Yönetim Direktörü Rodrigo de Rato, küresel ekonomik büyümenin sürdürülebilmesi için özellikle Avrupalı ülkelerin neler yapması gerektiğini belirtti.

Küresel ekonomi, son bir kaç yıldır çok güçlü. 2004'te dünya hasılat artışı, yüzde 5'in üzerinde gerçekleşerek son 30 yılın en yüksek seviyesine ulaştı. Yüksek petrol fiyatları ve Amerika'da yaşanan fırtınaların zararları gibi son zamanlarda yaşanan şoklara rağmen, 2005 ve 2006'da da büyüme beklenmekte.

Petrol fiyatlarındaki artışa rağmen, küresel enflasyon, hafifçe artmakta beraber makul düzeyde.

Önemli sanayi ülkelerinde, enflasyon beklentileri genellikle iyi saptanmış ve ücret artışları makul düzeyde. Uluslararası finansal piyasaya koşulları bir süredir oldukça tehlikesiz ve finansal sistemin esnekliği son yıllarda büyük bir anlaşmayı güçlendirmekte. Ancak, konut fiyatları, pek çok ülkede değerlendirilmekte ve düzeltmelerin tüketici talebi ve finansal sektör bilançoları üzerinde önemli yansımaları bulunmakta.

Küresel ekonomi için memnun edici görünüm olmasına rağmen, hem kendi içlerinde bir problem oluşturan hem de niteliği değiştiren ve küresel dengesizliklerin boyutuna ekleyen küresel ödemeler dengesizliklerinden kaynaklanan riskler bulunmakta.

Riskler ve bu risklerin azaltılması için neler yapılması gerektiğine bakıldığında, ilk olarak petrol ele alınabilir. Petrol ve petrol ürünleri arzını artırmak ve petrol ürünlerine olan talebi azaltmak için harekete geçmek gerekmektedir. Aşırı kapasite çok sınırlı iken petrol üreticileri yeni tesislerle yatırımları artırmaya başlayabilir. Petrol-tüketicisi ülkeler de aynı işi yapabilir. İlerlemeye, kapasiteler iyileştirilerek ve petrol talebini kıstmak için önlem alınarak başlanmalıdır. Ayrıca, yüksek petrol fiyatlarına fiyat artışını geçirmek yerine artan sübvansiyonlar ile tepki gösteren ülkelerin politikalarını gözden geçirmesi gerekmektedir.

İkinci önemli risk küresel dengesizliklerden kaynaklanmakta.

Bunların semptomları, yüksek cari işlem açıkları ve Amerika'da giderek artan borçlanma ve Japonya ve Asya'nın pek çok gelişmekte olan piyasa ekonomilerinin fazlalıkların tekabülü ve Rusya ile Orta Doğu ülkelerini içeren giderek artan petrol üreticisi ülkeler. Bu dengesizlikler refah üzerinde ciddi risklere neden olmakta, çünkü bunlar sürdürülebilir değil ve düzensiz bir biçimde düzeltilirse, dünya üzerindeki büyüme ve refah tehdit edilmiş olacak.

Pek çok ülke kendi çıkarı için küresel dengesizlikleri azaltmak ve büyümeyi sürdürülebilir kılmak amacıyla çalışmalarını paylaşmalı. Örneğin, Amerika iç tasarruflarını artırarak cari işlem açığını kontrol altına almalı. Gelişmekte olan Asya'da daha büyük döviz kuru esnekliği ve artan yurtiçi talep bulunmakta. Çin ve Malezya'nın daha büyük döviz kuru esnekliğine yönelik hareketi olumlu karşılandı ve yetkililerin yeni düzenlemelerle meydana getirilen esnekliği kullanması; diğer Asya ülkelerinin de aynı düzenlemeyi yapması umut edilmekte. Ayrıca, daha fazla ve daha iyi yatırımın desteklenmesi gibi yapısal reformların devamlılığıyla düzenli düzenleme sürecinin parçası, daha fazla hızlı yurt içi talep artışıdır. Makro ekonomik çerçevesi güçlü olan petrol üreten ülkeler de üretim harcamalarını kısarak

küresel dengesizliğe yardımcı olabilir.

Artan dış dengesizlikler ile ilgili olarak sorunların merkezinde olmayan Avrupa'nın çözümün parçası olması gerekmektedir. Başka yerlerde dengesizlikler artarken Euro bölgesinin cari hesaplarının dengeli olmasının, özellikle euro'nun önemine bakıldığında düzensiz bir düzenlemenin yan etkilerinden kaçabilmesinin güvencesi yok. Ayrıca, küresel dengesizliklerle mücadelede Avrupalı ülkeler kendilerine de yardımcı olacak çünkü asıl konu, Avrupa'nın büyümeyi artıracak küresel reformları sürdürme gereğidir.

Euro bölgesindeki büyüme, ülkeler arasında farklılıklar olmasına rağmen bir süredir düşük seviyede. IMF, euro bölgesindeki GSYİH artışının 2005'te yüzde 1,25, 2006'da yüzde 2'den az olacağını belirtmekte. Bu büyüme oranları çok düşük, ve şimdiden sosyal uyumdan etkilenmekte. Semptomlar, daha fazla Avrupa entegrasyonuna yönelik artan düşmanlık ve küreselleşmeyi içermekte. Herhangi bir önlem alınmazsa bu problemler artacak çünkü çalışan nüfusun azalması ve yaşlanmayla ilgili harcamaların artması önemli sosyal ve mali sorunlara yol açacak. Avrupa'nın kilit ekonomik zorluğu, yaşlanan nüfus ile sosyal uyumu korurken büyüme ve istihdamı artırmak.

Peki hükümetler ve Avrupa kuruluşları bunu nasıl gerçekleştirecek?

Asıl öncelik, hem iş gücü katılımı artırarak hem de yapısal işsizliği azaltarak istihdamı artırmak. Önemli bir unsur maaşlarda reform. Kanuni emeklilik yaşının yükselmesi kuşaklar arası eşitliği destekleyecek ve emeklilik planlarının sürdürülebilirliğine yardımcı olacak. Bunun en iyi örneğini Fransa'da yapılan emeklilik maaşı reformları oluşturmakta. İstihdam hizmetlerinin geliştirilmesi ve iş bulma teşviklerinin güçlendirilmesi her yerde gerekli. Daha esnek işgücü sözleşmeleri iş yaratımını teşvik edecek ve çift işgücü piyasalarının varlığına engel olacak. Reform için ümit vaad eden bir yol, gelir vergisi kredilerinin kullanılmasını ve İsveç'in yaptığı gibi günlük veya yaşlılık bakımına ücretsiz veya sübvansede edilmiş şekilde eşit erişiminin sağlanmasını içermekte.

Daha fazla büyüme ve verimlilik için diğer bir yol, Avrupa'nın finansal piyasalarının daha fazla entegre olması. Daha fazla finansal entegrasyonun, rekabeti genişletmesi, verimliliği artırması, sermayenin maliyetini düşürmesi, parasal aktarımı geliştirmesi gerekmektedir. Bu konuda bir takım ilerlemeler kaydedildi ve Avrupa Para Birliğinin kurulmasından bu yana ulusal piyasaların entegras-

BİLANÇO

yonunu geliştirmek için AB düzeyinde çalışmalar yapılmakta. Fakat etkin uygulamaya hala ihtiyaç duyulmakta ve finansal entegrasyona engel olan vergileme ve yasal sistemler arasındaki farklılıklar üzerinde çalışmalar yapılmakta. Ayrıca, finansal yenilik halen Avrupa düzeyinden daha çok ulusal düzeyde muamele görmektedir. Avrupa'nın önemli finansal grupları hakkındaki bilgiyi güncellemek amacıyla merkezi bir kaynağı içeren finansal denetim konusunda işbirliği yapılması amacıyla daha sistematik bir yaklaşıma ihtiyaç bulunduğu açık.

Avrupa ülkelerinin yapısal reform alanında pek çok şey yapması gerekmekte fakat, makroekonomik istikrarın korunması sürekli büyüme için çok önemli bir koşul. Bu nedenle, Avrupa'nın kamu finansmanını sürdürülebilir bir temele yerleştirmesi önemli. Bir çok ülke için bu durum mali durumun önemli ölçüde güçlendirilmesini gerektirecek. Yaşlı nüfusa sahip ülkelerin pek çoğunda hükümetler bugün borcu yükseltmek yerine azaltmalı. IMF, 2010'a kadar daha dengeli mali pozisyonların oluşmasını talep etmekte. Bu amacın gerçekleştirilmesi için yıllık GSYİH'nın yaklaşık yüzde 0,5'inin sabit konsolidasyonu gerekmekte. Bazı kilit euro bölgesi ülkelerinin bütçeleri bu amaca ulaşamamakta. Hükümetler, mali politikaları konusunda daha şeff-

faf olmak zorunda. Mali değişimlerin halka açıklanması için daha fazla çaba harcanması gerekmektedir.

Konut fiyatları da ekonomik gelişmelerden etkilenmekte. Bir toplumun insanlarını ev sahibi yapma yolu, o toplumun gelişmesi ve ilerlemesinin önemli bir göstergesi. Barınma faaliyetleri GSYİH'nın ve sanayileşmiş ülkelerde hane halkı harcamalarının büyük bir parçası sayılmakta. Pek çok insan için evleri temel varlıkları ve mortgage de temel borçları. Bu nedenle, büyük ev fiyatları hareketleri, hane halkının net servetini ve borç alma yeteneğini etkilediğinden dolayı önemli bir ekonomik gösterge.

Pek çok sanayileşmiş ülkede, son yıllarda konut fiyatlarının hızla arttığı bilinmekte. Fakat halen İngiltere, Almanya ve ABD'den hala düşük seviyede- bu durum insanların şartlarında değişiklikler oluşturmakta. Ayrıca son yıllarda konut fiyatları, dengeli değil, ekonomik döngüye göre çeşitlilik göstermekte, ülkeler karşısında daha senkronize.

Bu zayıflıklarla mücadelede hükümetler ve iş dünyası ne yapabilir? Bunlardan kaynaklanan ve bunların risk değişimlerini azaltmak amacıyla bir şeyler yapılabilir. Küresel dengesizlikleri ele alan güçlü ekonomik politikalar koyulabilir; para politikasında

beklenmedik değişimlerden kaçınılabilir. Ev fiyatları şüphesiz faiz oranlarındaki değişimle ters ilişkili fakat faiz oranlarındaki hızlı değişimlere karşı da hassas olma eğiliminde. Konut piyasası hakkındaki bilgilerin artırılması amacıyla bir takım çalışmalar yapılmalı. Ülkelerin konut fiyatlarını hesaplama teknikleri farklı ve pek çok ülkede konut fiyatları göstergeleri zaman içerisinde konut kalitesindeki değişiklikleri yansıtmamakta. Bu nedenle bu alanda istatistiklerin geliştirilmesi gerekmektedir. Politika yapanlar, mortgage piyasasının alt yapısını geliştirmeye fazla çaba göstermemeli. IMF'in geçen yıl yaptığı araştırmada, çoğunlukla sabit-kurlu mortgage'lerin ev fiyatları üzerinde daha olumlu olduğu ve ekonomileri üzerinde ev fiyatı değişimlerinin daha az olumsuz etkisi olduğunu ileri sürmekte.

Sonuç olarak, politikacılar küresel büyümeyi ilerletmesi için yapacağı bir takım işler bulunmakta. Avrupalı ülkeler için bu politikalar, yaşlanma nüfusunun gerçekliği için ulusal bütçeler hazırlamayı, işgücü ve finansal piyasaların esnekliğinin artırılması için yapısal önlemler almayı ve konut piyasasında, fiyat kararsızlığını ve konut fiyatlarının ekonomik değişiklikler üzerinde olumsuz etkisini azaltmak için bir takım reformlar yapmayı içermekte.

Avrupa ekonomisi doğru yolda

Fransada işsiz gençlerin ayaklanması, Avrupa Birliği ülkelerinin bütçe yükünün Anayasaya hayır demesi Euro bölgesi ekonomilerini yeniden mercek altına alınmasına neden oldu. Avrupa Birliği ülkeleri düşük ekonomik büyümeleri ve yaşlı nüfusu ile yaşadığı sorunların üstesinden gelebilecek mi? Ekonomistler bu soruyu cevaplama gayretindedir.

Almanlar sandıkta reform karşıtı oy kullandılar, Fransız işsiz gençler ayaklandılar ve Avrupa Merkez Bankası (ECB), faiz oranlarında artıracak problemlere ve Euro bölgesinin zayıf ekonomik büyüme göstermesine sebep olacak engellere karşı hassas. The Economist dergisi Avrupa ekonomisinin geleceğini ve en büyük rakibi ABD ekonomisiyle kıyaslamasını yaptı. Degide yer alan habere göre; Şüpheliler için hiç bir şey değişmedi: tek para ekonomileri sefil bir görüntü ve öyle kalmaya da devam edecek. Fakat başka bir açıdan bakacak olurlarsa, toplamda mutlu bir tablo görülebilir.

Eninde sonunda Avrupa ekonomileri hız kazanacak. Geçtiğimiz haftalarda yayınlanan rakamlar göre, son bir buçuk yılın en hızlısı olarak üçüncü çeyrekte euro bölgesindeki

GSYİH yüzde 0.6 arttı (yıllık oran üzerinden yüzde 2.6). Almanya, Fransa ve İspanya yüzde 0.6 ya da daha üstünde bir performans gösterdiler. İtalya ve Hollanda sadece yüzde 0.3'lük bir büyüme gösterdi.

Amerika standartlarına göre bu çok düşük: aynı çeyrekte Amerikanın GSYİH'ı yıllık oran üzerinden yüzde 3.8 büyüdü. Yine de euro bölgesi, yaklaşık yüzde 1.8 ile sanılan potansiyel oranının üzerinde. Avrupa'nın düşük üretkenlik büyümesi nedeniyle, bu oran Amerikanın eğiliminin yüzde 3 altında. Asıl sebep, Amerika nüfusunun euro bölgesinden daha hızla artıyor olması.

Bölgenin tamamının üçüncü çeyrekteki büyümesi henüz tam olarak bilinmiyor. Fakat Almanya'nın resmi istatistikçileri, ülkelerindeki GSYİH büyümesinin tamamını net ihracat ve yatırımlara bağladılar. Almanya'nın en büyük bankaların

dan biri olan HVB'nin ekonomistleri, üçüncü çeyrek devam ederken, kayıtlarda ilk defa özel harcamaların muhtemelen küçüleceğini hesap ediyorlar.

Başka bir yerde durum tersine, tüketici harcamalarının katkısının daha fazla ihracatınki daha az. Euro bölgesindeki büyüme tamamen dış talebe bağlı iken iç talebin zayıf olduğu tamamen bir mit. Morgan Stanley, bölgenin tamamı için net ihracatın 1999 yılından beri GSYİH'daki ortalama yüzde 1.9'luk büyümeye sadece yüzde 0.1'lik bir katkısı olduğunu hesapladı.

Almanya'da bile iç talep, canlanma sinyalleri veriyor. Firmalara ve hane halklarına verilen Banka kredileri, son üç yılda düştükten sonra tekrar yükselmeye başladı. Münih'teki bir araştırma enstitüsü olan Ifo tarafından iş dünyası güve-

BİLANÇO

ni üzerinde yapılan son araştırma, perakende satışlarda artışa işaret ediyor. Euro bölgesi genelinde yapılan iş dünyası ve tüketici güveni hakkında yapılan araştırmalar ekim ayında artmaya devam etti ki bu durum mevcut çeyrek dönem için iyiye işaret. Economist dergisinin konjonktür hakkında tahminlerde bulunanlar arasında yaptığı son anket, bölgede önümüzdeki yıl için hala sadece yüzde 1.6'lık bir ortalama büyüme olacağını tahminlerini gösteriyor, fakat bu fazlasıyla iyimser.

Toparlanma sonunda işgücü piyasasına dayanıyor Almanya'da yoğun kurumsal yeniden yapılanma iş ve ücretleri yıllardır bastırmıştı. Sadece eğer daha fazla iş sağlanırsa, tüketiciler daha fazla harcayacak. Bazı ümit verici işaretler mevcut. Euro bölgesindeki işsizlik oranı, Nisan ayındaki yüzde 8.8'lik orandan Ekim ayında yüzde 8.4'e gerileyerek, son aylarda beklendiğinden daha fazla düşüş gösterdi.

Pek çok ülkenin işsizlik rakamları, bazı özel işsizlik ölçütleri ve ücretlerin ödenme kurallarındaki değişimleri ile çarpıtılabiliyor, fakat araştırmalar koşullardaki iyileşmeye işaret ediyor. Bunlar, dönemsel iyileşmeler kadar çeşitli işgücü piyasası reformlarının da sonuçları. İşgücü piyasası katı kalmaya devam etse de, eskiden olduğu kadar sert değil. Aslında işsizlik rakamları genel kazançları gölgeleyebiliyor: daha önceden işsiz kalmış kişileri işgücü piyasasına dönmeleri yönünde desteklemeyen reformların bırakılmasıyla, istihdam işsizlikten daha fazla artmıştır.

İspanya, 2000 yılından beri yıllık yüzde 4 ile iş yaratmadaki en büyük artışı yaşadı. İtalya'daki işsizlik, son sekiz yıldaki yıllık ortalama oran olan yüzde 1.4'lük oranla yükseliş gösterdi. Bu rakam daha çok kayıt dışı ekonomide çalışan işçilerin resmi kayıtlara alınması sonucunda oluşsa da bir kısmı, daha esnek iş kontratları nedeniyle, gerçek artışı göstermektedir. İtalya'daki işsizlik oranı 1998 yılında yaklaşık yüzde 12 iken şimdi yüzde 7.7. Son on yıl içinde euro bölgesinde işsizlik oranı düşmeyen tek ülke Almanya.

Yeni Alman koalisyon hükümeti, daha fazla yapısal reform yapmaya çekiniyor ve bunun yerine bütçe açığını azaltma üzerinde bulunuyor. Yüzde 16 olan KDV oranını yüzde 19'a çıkarmayı planlıyor fakat bunu 2007'ye kadar yapmayacak. Eğer bu tüketicileri daha fazla harcamaya teşvik ederse, önümüzdeki yıl harcamalar artabilir, fakat vergi düzenlemeleri yürürlüğe girince azalır. Bazı ekonomistler, Avrupa Merkez Bankasının, eninde sonunda faiz oranlarını artırarak euro bölgesi iyileşmesini kısacağından endişe ediyor. Merkez bankasının 3 Kasım'da yaptığı politika toplantısından sonra gelen yorumlar, en erken 1 Aralıkta faizlerin artabileceğini öneriyor. Net faiz oranları hala negatif olacağından, çeyrek puanlık bir artışın çok fazla zarar vermesi muhtemel değil.

Avrupa'nın sürpriz sırrı

Şüpheciler, "Tek bir çeyrek dönemde yaşanan artış ve yapılan birkaç reform, uzun vadede tabloyu değiştirmeyecek" diyeceklerdir.

Aslında Avrupa'nın performansı, genel kanının söylediğinden daha iyi. Amerika bu yıl Avrupa'yı sollasa da, son beş yıldır kişi başına düşen milli gelir, ki tek başına en iyi ekonomik performans ölçütüdür, Amerika'daki yüzde 1.5'lik artışın hemen ardından euro bölgesinde ortalama yüzde 1.4 artmıştır. Ama Amerika iş yaratmada en iyidir, değil mi? Aslında hayır. Son beş yılda on yıla bakılacak olursa euro bölgesinden işsizlik, Amerika'dakinden çok az bir miktarda artmıştır. 1990'ların ortasına değin geçen on yıllık dönemde çarpıcı bir gelişme yaşanmıştır.

Amerika'da 1996 yılından beri, çalışma yaşında olup da iş sahibi olan nüfusun oranında yüzde 73'ten yüzde 71'e bir gerileme olmuştur. Euro bölgesinde ise yüzde 65'ten yüzde 59'a gerilemiştir. Gerçek şu ki, euro bölgesi cari hesaplarındaki belirgin bir artış olmadan büyüdü ve bütçe açıkları Amerika'ninkinden daha sürdürülebilir.

Tüm bunlar Avrupa'da her şeyin güllük gülistanlık olduğu anlamına gelmiyor. Bundan çok uzakta. Avrupa, şiddetli küresel rekabetle olduğu kadar daralan işgücü ve yaşanan nüfusu ile de başa çıkmak zorunda. Avrupa piyasaları gelecekte daha esnek olmalı, vatandaşları daha uzun süre çalışmalı ve üretim artışı gelişmeli. Hala Avrupa'nın mutsuz ekonomileri, Amerika'nın eğlenceli ekonomisiyle karşılaştırılınca hala en kötü duruma gelmiş değiller, yeni reformların ödülü hepsinden daha fazla olacak.

ÜFE:-0,95, TÜFE:1,40

Kasım ayında Üretici Fiyatları Genel Endeksinde bir önceki aya göre yüzde - 0,95 düşüş gerçekleşirken, bir önceki yılın Aralık ayına göre yüzde 2,71 bir önceki yılın aynı ayına göre yüzde 1,60 ve oniki aylık ortalamalara göre yüzde 6,89 artış gerçekleştirdi. Endekste kapsanan toplam 751 maddeden, 206 maddenin ortalama fiyatlarında değişim olmazken, 271 maddenin ortalama fiyatlarında artış, 274 maddenin ortalama fiyatlarında ise düşüş gerçekleşti. Tarım fiyatlarında bir önceki aya göre artış yaşanırken, sanayi ve imalat sanayinde gerileme meydana geldi.

Kasım ayında Tüketici Fiyatları Genel Endeksi bir önceki aya göre yüzde 1,40, bir önceki yılın Aralık ayına göre yüzde 7,27, bir önceki yılın aynı ayına göre yüzde 7,61 ve oniki aylık ortalamalara göre yüzde 8,31 artış gerçekleşti. Ekim ayında Endekste kapsanan toplam 423 maddeden, 59 maddenin ortalama fiyatlarında değişim olmazken, 275 maddenin ortalama fiyatlarında artış, 89 maddenin ortalama fiyatlarında ise düşüş gerçekleşti. Harcama gruplarına göre en yüksek artış gıda ve alkolsüz içeceklerde yaşandı.

ÜFE	KASIM 2005 (2003=100)	KASIM 2004 (1994=100)
Bir önceki aya göre değişim oranı (%)	- 0,95	0,75
Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim oranı (%)	2,71	13,69
Bir önceki yılın aynı ayına göre değişim oranı (%)	1,60	14,40
(01.12.2004-30.11.2005) - (01.12.2003-30.11.2004) 12 aylık ortalamalara göre değişim oranı(%)	6,89	11,07

TÜFE	KASIM 2005 (2003=100)	KASIM 2004 (1994=100)
Bir önceki aya göre değişim oranı (%)	1,40	1,54
Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim oranı (%)	7,27	8,83
Bir önceki yılın aynı ayına göre değişim oranı (%)	7,61	9,79
(01.12.2004-30.11.2005) - (01.12.2003-30.11.2004) 12 aylık ortalamalara göre değişim oranı(%)	8,31	11,29

		2005												2004
		Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	
ÜFE	Bir önceki aya göre değişim	-0,41	0,11	1,26	1,21	0,20	-0,48	-0,74	1,04	0,78	0,68	- 0,95	0,13	
	Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim	-0,41	-0,30	0,96	2,18	2,38	1,89	1,14	2,18	2,98	3,69	2,71	13,84	
TÜFE	Bir önceki aya göre değişim	0,55	0,02	0,26	0,71	0,92	0,10	-0,57	0,85	1,02	1,79	1,40	0,45	
	Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim	0,55	0,57	0,83	1,55	2,49	2,59	2,00	2,87	3,93	5,79	7,27	9,32	

Bütçe Gerçekleşmeleri

Bazı Konsolide Bütçe Gelirleri Kümülatif Gerçekleşmeleri	Ocak - Ekim (Milyon YTL)			2005 Yılı Bütçe Hedefi
	2004	2005	Artış (yüzde)	
Gelirler	87.288	106.572	18.0	126.490
Genel Bütçe Gelirleri	85.770	104.707	18.0	124.330
Vergi Gelirleri	71.172	86.318	17.5	106.617
Gelir, Kar ve Ser. Kazanç üzerinden Alınan Vergiler	19.997	23.595	15.2	26.408
Gelir Vergisi	14.032	16.516	15.0	18.413
Gelir Vergisi Terkifatı	12.418	14.732	15.7	
Kurumlar Vergisi	5.967	7.079	15.7	7.995
KVK Göre Alınan Geçici Vergi	5.346	6.754	20.8	
Mülkiyet Üzerinden Alınan Vergiler	1.210	1.517	20.2	1.267
Motorlu Taşıtlar Vergisi	1.263	2.125	40.5	2.100
Dahilde Mal ve Hizmetlerden Alınan Vergiler	33.535	41.608	19.4	53.586
Dahilde Alınan KDV	9.415	10.439	9.80	13.825
Özel Tüketim Vergisi	21.166	26.342	19.6	34.562
Banka ve Sigorta Muameleleri Vergileri	1.169	1.467	20.3	1.187
Mal ve Hizmetlerden Alınan Diğer Vergiler	1.692	2.702	37.3	3.099
Dış Ticaretten Alınan Vergiler	13.561	15.566	12.8	20.314
İthalat Vergileri	12.547	14.411	12.9	18.699
Vergi Dışı Gelirler	13.766	17.737	22.3	17.238
Katma Bütçe Gelirleri	1.518	1.865	18.6	2.160
Harcamalar	112.099	115.953	3.32	155.628

EKONOMİK VERİLER

	2004	2003	2002	2001	2000	1999
GSMH (Cari fiyatlarla Trilyon TL)	428.932	356.681	275.032	176.484	125.596	78.283
GSMH (milyon dolar)	299.475	239.235	179.898	145.693	200.002	185.267
GSMH (Değişim Hızı 1987 fiyatlarıyla %)	9.9	5.9	7.9	-9.5	6.3	-6.1
Kişi başına GSMH (ABD Doları)	4.172	3.383	2.598	2.123	2.965	2.879
Üretim Endeksi	119.7	109.0	100.5	92.1	101	95.6
Toplam İhracat (Milyon/Dolar)	62.774	46.877	35.081	31.334	27.775	26.587
Toplam ithalat (Milyon/Dolar)	97.161	68.734	50.832	41.399	54.503	40.671
Dış Ticaret Dengesi (Milyon/Dolar)	-34.388	-21.856	-15.751	-10.065	-26.728	-14.084
İhracatın İthalatı Karşılama Oranı %	64.6	68.2	69.0	75.7	51.0	65.4
İşsizlik Oranı (%)	10.3	10.5	10.6	8.5	6.6	7.7
İç Borç Stoku (Trilyon TL)	224.483	194.387	149.869	122.157	36.421	23.005
Dış Borç Stoku (Milyon/Dolar Yeni Tanım)	153.160	145.805	130.353	895	118.802	103.025
Konsolide Bütçe Dış Borç Stoku (Milyon/Dolar)	68.400	63.408	56.830	38.760	39.522	34.580
Cari İşlemler Dengesi (Milyon/Dolar)	-15.573	-6.808	-1.789	3.390	-9.819	-1.360

	2005		2004		2003
(Bin YTL)	11 Kasım	2 Kasım	31 Aralık	12 Kasım	26 Aralık
Emisyon	19.447.857	22.097.905	13.465.237	16.107.073	10.844.508
Para Arzı					
- M1	36.802.103	39.562.972	29.469.070	29.173.652	21.564.149
- M2	145.346.090	145.690.259	109.344.449	107.379.709	80.922.936
- M3	154.323.004	153.683.166	116.597.637	113.127.488	86.565.043
Yurtiçi Kaynaklı YTL Mevduat	135.373.094	132.493.612	103.240.239	97.506.803	75.677.074
- Vadeli Tasarruf	89.724.941	88.017.713	66.705.794	66.219.507	50.174.043
- Vadesiz Tasarruf	9.535.005	10.836.142	8.348.626	7.270.126	5.853.366
- Vadeli Ticari	18.819.046	18.109.574	13.169.585	11.986.550	9.184.744
- Vadesiz Ticari	8.770.581	8.270.783	8.671.897	6.895.510	5.580.690
- Resmi Mevduat	8.523.521	7.259.400	6.344.337	5.135.110	4.884.231
Kredi Stoku	116.405.904	116.088.277	82.514.275	78.277.958	51.748.279
- Tüm Banka Kredileri	116.405.904	116.088.277	82.211.975	77.975.658	51.748.279
- M.B. Kredileri	0	0	302.300	302.300	0
Bank. El. Tah. ve Bono	131.427.556	130.276.576	113.944.740	117.267.566	97.459.504

Mevzuat Değişiklikleri

- 01 Kasım 2005** - 5411 Bankacılık Kanunu
- 5413 Eleman Temininde Güçlük Çekilen Yerlerde Sözleşmeli Sağlık Personeli Çalıştırılması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu ve Sağlık Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
- 02 Kasım 2005** - 2005/9558 8/1/2002 Tarihli ve 4736 Sayılı Kanunun 1 inci Maddesinin Birinci Fıkrası hükmünden Muaf Tutulacakların tespitine Dair 28/1/2002 Tarihli ve 2002/3654 Sayılı Kararnamenin Eki Kararda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Karar
- Mükerrer** - 2006 Yılı Programı 19 Ekim 2005 Gün ve 25971 Sayılı Resmi Gazete’deYayımlanan 17 Ekim 2005 Gün ve 2005/9486 Sayılı 2006 Yılı Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair Bakanlar Kurulu Kararı
- 09 Kasım 2005** - 5428 Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun
- Borçlanma Maliyetlerine İlişkin Türkiye Muhasebe Standardı (TMS 23) HakkındaTebliğ (Sıra No:9)
- 11 Kasım 2005** - 2005/9543 Hazineye, Katma Bütçeli Kuruluşlara, Belediyelere veya İl Özel İdarelerine Ait Arazi veya Arsaların Gerçek veya Tüzel Kişilere Bedelsiz Devrine İlişkin Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına DairYönetmelik
- 15 Kasım 2005** - Çevre Amaçlı Tarımsal Arazilerin Korunması ProgramınıTercih Eden üreticilerin Desteklenmesine ve Bu Üreticilere Teknik Yardım Sağlanmasına DairYönetmelik
- Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği (Sıra No:352)
- Akaryakıt Haricinde Kalan Petrol Ürünlerinin İthalinde Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Tebliğde Değişiklik Yapılmasına İlişkinTebliğ
- 16 Kasım 2005** - Zorunlu Karşılıklar HakkındaTebliğ (Sayı:2005/1)
- 17 Kasım 2005** - Dış Ticarete Standardizasyon tebliği (No:2005/35)
- CE İşareti Taşınması Gereken Ürünlerin İthalatına İlişkin DışTicarete Standardizasyon tebliğinde Değişiklik Yapılması HakkındaTebliğ (No:2005/38)
- 18 Kasım 2005** - Özel İletişim Vergisi Genel Tebliği (Seri No:1)
- Katma Değer Vergisi Genel Tebliği (Seri No:96)
- Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği (Sıra No:353)

Vergi Takvimi

- 07.12.2005** - Kasım 2005 Dönemi Çeklere Ait Değerli Kağıtlar Vergisi Bildirimi ve Ödenmesi
- 09.12.2005** - 16-31 16-30 Kasım Dönemine Ait Noterlerce Yap. Makbuz Karşılığı Öde.Ait Bildirimlerin Verilmesi ve Ödenmesi
- 12.12.2005** - 16-30 Kasım Dönemine Ait Petrol ve Doğalgaz Ürünlerine İlişkin Özel Tüketim Vergisi Beyanı ve Ödenmesi
- 15.12.2005** - Kasım 2005 Dönemine ait Dayanıklı Tüketim ve Diğer Mallara İlişkin Özel Tüketim Vergisi Beyanı ve Ödenmesi
- 15.12.2005** - Kasım 2005 Dönemine ait Motorlu Taşıt Araçlarına İlişkin Özel Tüketim Vergisi (Tescile Tabi Olmayanlar) Beyanı ve Ödenmesi
- 15.12.2005** - Kasım 2005 Dönemi Özel İletişim Vergisi Beyanı ve Ödemesi
- 15.12.2005** - Kasım 2005 Dönemine ait Kaynak Kullanımı Destekleme Fonu Kesintisi Bildirimi ve Ödenmesi
- 15.12.2005** - Kasım 2005 Dönemine Ait Gider Vergilerinin (BSMV) Beyanı ve Ödenmesi
- 15.12.2005** - Kasım 2005 Dönemine ait Tütün Mamüllerine İlişkin Özel Tüketim Vergisi Beyanı ve Ödenmesi
- 15.12.2005** - Kasım 2005 Dönemine ait Kolalı Gazozlara İlişkin Özel Tüketim Vergisi Beyanı ve Ödenmesi
- 15.12.2005** - Kasım 2005 Dönemine ait Alkollü İçeceklerle İlişkin Özel Tüketim Vergisi Beyanı ve Ödenmesi
- 15.12.2005** - Kasım 2005 Dönemine ait Kolalı Gazozlara İlişkin Özel Tüketim Vergisi Beyanı ve Ödenmesi
- 20.12.2005** - Kasım 2005 Dönemine ait Kurumlar Vergisi Stopajı'nın Beyanı
- 20.12.2005** - Kasım 2005 Dönemine ait Gelir Vergisi Stopajı'nın Beyanı
- 20.12.2005** - İlan ve Reklam Vergisinin Beyanı ve Ödenmesi
- 20.12.2005** - Kasım 2005 Dönemine ait Damga Vergisinin Beyanı
- 20.12.2005** - Yarışma ve Çekilişler ile Futbol Müsabakalarına ait Müşterek Bahislerle İlgili Veraset ve İntikal Vergisinin Beyanı ve Ödenmesi
- 20.12.2005** - Kasım 2005 Dönemine ait Katma Değer Vergisi'nin Beyanı
- 26.12.2005** - Kasım 2005 Dönemine ait Damga Vergisinin Ödenmesi
- 26.12.2005** - Kasım 2005 Dönemine ait Kurumlar Vergisi Stopajı'nın Ödemesi
- 26.12.2005** - Kasım 2005 Dönemine ait Katma Değer Vergisi'nin Ödemesi
- 26.12.2005** - 1-15 Aralık Dönemine ait Petrol ve Doğalgaz Ürünlerine İlişkin Özel Tüketim Vergisi Beyanı ve Ödenmesi
- 26.12.2005** - 1-15 Aralık Dönemine Ait Noterlerce Yap. Makbuz Karşılığı Öde.Ait Bildirimlerin Verilmesi ve Ödenmesi
- 26.12.2005** - Kasım 2005 Dönemine ait Gelir Vergisi Stopajı'nın Ödemesi

BİLANÇO

Kasım 2005
Kronoloji

01 Kasım Cumhurbaşkanı Sezer, Bankacılık Yasasını onayladı. İkinci kez veto hakkı olmayan Sezer yasanın bazı maddelerinin iptali için Anayasa Mahkemesi'ne başvuracak.

02 Kasım Şemdinli'de PKK'nın otomobile yüklediği ibomba patladı. 23 kişi yaralandı.

03 Kasım Paris'te iki göçmenin polisten kaçarken ölmesi sonucu başlayan protesto gösterileri yaygınlaştı. 40 araç ateşe verildi.

04 Kasım 34 ülkenin liderlerinin katıldığı Amerika zirvesi Arjantin'de başladı. Halk ABD Başkanı Bush'u protesto etti.

05 Kasım Fransa'da 9 gündür süren protestolar kontrol altına alınamıyor Olaylar Paris'ten sonra 5 kente daha sıçradı.

06 Kasım Azerbaycan'da yapılan ve İlham Aliyev'in kazandığı seçimlere hile ve yolsuzluk iddiaları damgasını vurdu.

07 Kasım YÖK'ü protesto eden öğrenciler Ankara'da polisle çatıştı.

08 Kasım Göçmen isyanını önleyemeyen Fransa hükümeti olağanüstü hal ilan etti, bazı bölgelerde geceleri sokağa çıkma yasağı uygulanmaya başlandı.

09 Kasım AB Komisyonu İlerleme Raporu ve Katılım Ortaklığı Belgesini açıkladı. Reformların yavaşladığına dikkat çekildi.

10 Kasım Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi üniversitelerde uygulanan türban yasağını meşru, uygun ve gerekli buldu.

11 Kasım Şemdinli'de, kalabalığa ateş açtığı iddia edilen bir Jandarma Uzman Çavuş gözaltına alındı.

12 Kasım Siyasi partiler ve çeşitli sivil toplum örgütleri, Hakkari'nin Şemdinli ilçesinde yaşanan bombalama olaylarını protesto ederek faillerin yağılanmasını istedi.

13 Kasım Yüzüncü Yıl Üniversitesi Rektörü ile birlikte tutuklanarak cezaevine konan Üniversite Genel Sekreter Yardımcısı Enver Arpalı cezaevinde intihar etti.

14 Kasım Türk Telekom'un yüzde 55 oranındaki kamu hissesinin devri Oger Telecom'a törenle devredildi.

15 Kasım Yüksekova'da Şemdinli'de meydana gelen olayları protesto eden bir grup ile güvenlik güçleri arasında çatışma çıktı; 3 kişi öldü, 7'si polis 16 kişi yaralandı.

16 Kasım IMF Türkiye Temsilcisi Bredenkamp, cari açığın yakından izlenmesi ve kötüleşmesi durumunda hemen önlem alınması gerektiğini söyledi.

17 Kasım Rusya doğalgazını Karadeniz'in altından taşıyan ve Samsun'dan Ankara'ya kadar ulaştıran Mavi Akım Projesi'nin resmi açılışı, Samsun'da Rusya Devlet Başkanı Putin, İtalya Başbakanı Berlusconi ve Başbakan Erdoğan tarafından yapıldı.

18 Kasım Bakanlar Kurulu yetkisini kullanmazsa yeni yılda yeniden değerlendirilme oranına bağlı olarak çeşitli vergi ve harçlarda yüzde 9.8 artış gerçekleşecek.

19 Kasım CHP'nin 31'nci Olağan Genel Kuruluna tek aday olarak giren Baykal, 1223 oyun 1158'ini alarak yeniden Genel Başkan seçildi.

20 Kasım Mersin'de Hakkari'nin Şemdinli ve Yüksekova ilçelerinde yaşanan olayları protesto eden grupların polisle çatışması sonucu 1 kişi öldü, 1 kişi de yaralandı.

21 Kasım Başbakan Erdoğan Şemdinli'de halka hitap edip, bombalanan kitapçıda incelemelerde bulundu.

22 Kasım Hazine 581 günlük tahvilde yüzde 13.77 ile tarihinin en düşük faiziyle borçlandı.

23 Kasım TBMM Genel Kurulu, Yüksekova ve Şemdinli'deki olayları araştırmak için komisyon kurdu.

24 Kasım Genelkurmay Başkanı Orgeneral Özkök, görev süresinin uzatılmasına ilişkin bir beklentisinin olmadığını açıkladı.

25 Kasım Çukurova grubu TMSF'ye 947 milyon dolar ödeyerek borçlarını kapattı.

26 Kasım Öğretmenlerin Ankara'da düzenledikleri yürüyüşe polis müdahale etti, 26 kişi yaralandı.

27 Kasım Başbakan Erdoğan'la görüşen Almanya Başbakanı Merkel, Türkiye'ye AB üyeliği konusunda verilen sözlere bağlı kalacaklarını söyledi.

28 Kasım Şemdinli'deki bombalama olayına adı karışan iki astsubay 19 gün aradan sonra çıkarıldıkları mahkemece tutuklandı.

29 Kasım Başbakan Erdoğan, kurumlar vergisinde yüzde 30 olan oranın yüzde 20'ye indirileceğini açıkladı.

30 Kasım Dünyadaki ilk kısmi yüz nakli, Fransa'nın Amiens kentinde bir hastanede, köpek saldırısı sonucu yüzü parçalanmış bir kadına yapıldı.